

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

Водич за Зелениот климатски фонд во Северна Македонија

Проект: „Поддршка за управување со ефективен национален координативен механизам за Зелениот климатски фонд“

Република Северна Македонија
Влада на Република Северна Македонија

Водич за Зелениот климатски фонд во Северна Македонија

Проект: „Поддршка за управување со ефективен национален координативен механизам за Зелениот климатски фонд“

Препорачана цитација:

ФАО. 2019. *Водич за Зелениот климатски фонд во Северна Македонија*. Будимпешта.

Употребените ознаки и презентирањето на материјалот во овој информативен производ не подразбираат изразување на какво било мислење од страна на Организацијата за храна и земјоделство на Обединетите нации (ФАО) во однос на правниот или развојниот статус на која било земја, територија, град или област, нејзините власти, или во врска со разграничувањето на нејзините граници. Споменувањето на конкретни компании или продукти на производители, без оглед дали се или не се патентирани, не значи дека тие биле одобрени или препорачани од страна на ФАО во корист на други лица од слична природа кои не се споменати.

Ставовите изразени во овој информативен производ се оние на авторот (ите) и не ги одразуваат ставовите или политиките на ФАО.

ISBN 978-92-5-132066-2

© ФАО, 2019

Некои права се задржани. Ова дело е достапно подлиценцата Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO (CC BY-NC-SA 3.0 IGO; <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo/legalcode>).

Според условите на оваа лиценца, ова дело може да биде копирано, прераспределено и прилагодено за некомерцијални цели, под услов активноста да биде соодветно наведена. При секоја употреба на ова дело, не треба да се сугерира дека ФАО одобрува одредена организација, производи или услуги. Користењето на логото на ФАО не е дозволено. Ако работата е адаптирана, тогаш таа мора да биде лиценцирана под иста или еквивалентна Creative Commons лиценца. Ако преведе ова дело, тоа мора да го содржи следното одрекување од одговорност, заедно со реченицата: «Овој превод не е направен од Организацијата за храна и земјоделство на Обединетите нации (ФАО). ФАО нема одговорност за содржината или точноста на овој превод. Оригиналото [Јазично издание] е авторско.

Споровите што произлегуваат од дозволата кои не можат да се решаваат, спогодбено ќе се решаваат со медијација и арбитража како што е опишано во член 8 од лиценцата, освен ако не е поинаку пропишано овде. Применливите правила за медијација ќе бидат правилата за медијација на Светската организација за интелектуална сопственост <http://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules> и секоја арбитража ќе биде во согласност со правилата за арбитража на Комисијата на Обединетите нации за меѓународно Трговско право (UNCITRAL).

Материјали од трети страни. Корисниците кои сакаат од ова дело да користат материјали преземени од трети лица, како што се табели, графици или слики, се одговорни за утврдување дали дозвола е потребна за таа повторна употреба и за добивање дозвола од носителот на авторските права. Ризикот од побарувања кои произлегуваат од прекршување на која било компонента во сопственост на трети лица во ова дело го сноси исклучиво корисникот.

Продажба, права и лиценцирање. Информативните продукти на ФАО се достапни на веб-страницата на ФАО (www.fao.org/publications) и може да се купат преку publications-sales@fao.org. Барањата за комерцијална употреба треба да се достават преку: www.fao.org/contact-us/licence-request. Прашања за права и лиценцирање треба да се достават до: copyright@fao.org.

Содржина

Листа на кратенки	v
1. Вовед.....	1
2. Што е Зелен климатски фонд (ЗКФ)?	2
2.1 Мисија.....	2
2.2 Алокација на ресурси	2
3. Што е Национален назначен орган, која е неговата улога и како функционира механизмот за координација на прашања поврзани со ЗКФ?	4
3.1 Улогата на Националниот назначен орган (ННО)	4
3.2 Механизам за координација во земјата.....	5
4. Како се пристапува до ресурсите на ЗКФ?.....	9
4.1 Можности за пристап.....	9
4.2 Акредитација за директен пристап	10
4.2.1 Стандарди и барања на ЗКФ.....	10
4.2.2 Постапка за акредитација	13
5. Како се поднесуваат предлог-проекти до ЗКФ?.....	15
5.1 Барања на ЗКФ во врска со проектите.....	15
5.2 Циклус за одобрување на проекти.....	17
5.2.1 Генерирање и приоритизација на проектни идеи	19
5.2.2 Поднесување на концептна белешка.....	24
5.2.3 Поднесување на предлог-проект за финансирање	27
5.2.4 Оценка и одлучување од страна на ЗКФ.....	28
5.2.5 Спроведување и споделување на научените лекции	29
Анекси	31
1. Фидуцијарни стандарди на ЗКФ	31
2. Еколошка и социјална политика на ЗКФ.....	33
3. Инвестициски критериуми и подкритериуми на ЗКФ.....	36
4. Политика за родови прашања на ЗКФ	39
5. Образец за проектна идеја	41
6. Национални критериуми за приоритизација на проектни идеи.....	48
7. Национални критериуми за техничка оценка на концептни белешки ..	49

Признанија

Овој Водич за Зелениот климатски фонд во Северна Македонија беше подготвен од Регионалната канцеларија на Организацијата за храна и земјоделство на ОН (ФАО) за Европа и Централна Азија, под раководство на Кабинетот на заменикот претседател на Владата задолжен за економски прашања и координација со економските сектори, во улога на Национален назначен орган за Зелениот климатски фонд (ЗКФ).

Техничкиот документ беше развиен во рамки на спроведувањето на првиот грант од Програмата за подготвеност и подготвителна поддршка на ЗКФ, под целокупна координација на г-ѓа Тања Сантиванез, Водечки технички директор и г-ѓа Кармен Аргуело Лопез, Советник на ФАО за Зелен климатски фонд.

Главни автори на документот се г-ѓа Катерина Стелмах, консултант за ЗКФ процедури, г-ѓа Олгица Апостолова, специјалист за родови прашања, г-дин Игор Славкоски, национален тим лидер и г-ѓа Кармен Аргуело Лопез, советник на ФАО за ЗКФ.

Авторите би сакале да ја признаат улогата на членовите на Националниот назначен орган за нивниот удел и насоките при подготовка на овој Водич за ЗКФ кој има за цел да го зголеми знаењето и разбирањето кај националните чинители за работата на ЗКФ, со цел да ги истражат најдобрите можности за придонес кон климатската акција во Република Северна Македонија.

Кратенки

АС (АЕ)	Акредитиран субјект
ФА (АФ)	Фонд за адаптација
ГО (CSO)	Граѓанска организација
СДП (DAE)	Субјекти со директен пристап
ГД РС (DG DEVCO)	Генерален директорат за развој и соработка - EuropeAid на Европската комисија
ЕСС (ESS)	Еколошки и социјални гаранции
ГЕФ	Глобален еколошки фонд
ЗКФ (GCF)	Зелен климатски фонд
НСОТО (ITAP)	Независен советодавен одбор за техничка оценка
НРЗ (LDC)	Најмалку развиена земја
НСОР	Национален совет за одржлив развој
ННО	Национален назначен орган
НПКП (NDC)	Национални придонеси за климатски промени
ОСА (OAS)	Онлајн систем за акредитација
ОСП (OSS)	Онлајн систем за поднесување
ФАО	Организација за храна и земјоделство на ОН
ФПП (PPF)	Фонд за подготовка на проекти
ФПС (PSF)	Фонд за приватниот сектор
ОПС (PSO)	Организација од приватниот сектор
РСМ (RNM)	Република Северна Македонија
ССК (SAC)	Стратешки советодавен комитет
ППО (SAP)	Поедноставен процес на одобрување
ЦОР (SDGs)	Цели за одржлив развој
СЕП (SEA)	Секретаријат за европски прашања
МОДР (SIDS)	Мали островски држави во развој
СРГ (SWG)	Секторска работна група
ТРГ (TWG)	Техничка работна група
УНФЦЦ (UNFCCC)	Рамковна конвенција на ОН за климатските промени

1. Вовед

Овој Водич ги содржи основните информации за Зелениот климатски фонд (ЗКФ). Целта на Водичот е да ги информира засегнатите страни кои работат во областа на климатските промени и одржливиот развој како да пристапат до ресурсите на ЗКФ и да спроведуваат проекти финансирани од ЗКФ во Северна Македонија.

Северна Македонија веќе ги чувствува влијанијата на климатските промени и сè повеќе ќе станува ранлива на последиците од нив. Како страна на Рамковната конвенција на ОН за климатски промени (УНФЦЦЦ), Северна Македонија е посветена да придонесе за активностите на глобално ниво против климатските промени со тоа што го ратификуваше Парискиот договор и ги објави своите први национални придонеси (NDC) во 2017 година.

Парискиот договор ги сплотува сите нации за една цел, а тоа е преземање амбициозни активности за борба против климатските промени и приспособување на нивните последици. Целта на Парискиот договор е да се задржи зголемувањето на глобалните температури под 2 степени Целзиусови во споредба со температурите пред почетокот на индустријата и да се спроведуваат активности за ограничување на зголемувањето на температурата дури и под 1,5 степени Целзиусови. За да придонесе за оваа цел, Северна Македонија се обврза до 2030 година да ги намали емисиите на CO₂ за 30%, односно за 36% со повисоко ниво на амбиција, споредено со состојба во која не би се направиле никакви промени (вообичаено сценарио)¹.

За исполнување на обврските за ублажување и задоволување на потребите за адаптација ќе бидат потребни значителни финансиски ресурси. Тие треба да се соберат од различни јавни и приватни, национални и меѓународни извори. Зелениот климатски фонд е еден од тие извори. Тој е формиран во рамките на УНФЦЦЦ и има мандат да поддржува активности за справување со предизвиците од климатските промени. ЗКФ има цел да поддржи промена на парадигмата кон развој со ниски емисии и отпорност на климата, земајќи ги предвид потребите на државите во развој кои се особено ранливи пред влијанијата на климатските промени.

Преку информирање и објаснувања во врска со ЗКФ, националната рамка и процесите на Фондот, овој Водич има цел да ја забрза соработката на Северна Македонија со ЗКФ и да овозможи инвестиции во процесите кои ќе доведат до нискојаглеродна економија и климатска отпорност. Водичот содржи информации за процесите на ЗКФ, областите од интерес за Фондот и условите кои треба да се задоволат за да се пристапи до средствата. Во него се објаснува улогата на националниот назначен орган (ННО) и на главните национални процеси за координација, како и националната процедура и критериуми за оценка на проекти. Исто така се објаснува на кој начин субјектите во Северна Македонија може да ги изработат и поднесат своите предлог-проекти до ЗКФ за нивно понатамошно финансирање.

Овој технички документ е развиен во рамки на Проектот „Поддршка за управување со ефективен национален координативен механизам за Зелениот климатски фонд“, кој ги ангажираше сите релевантни засегнати страни во консултативни процеси со цел приоритизација на стратешките климатски инвестиции кои би се финансирале преку ЗКФ. Во таа смисла, ова достигнување беше можно благодарение на ангажманот на експертите на ФАО и инпутот на техничкиот персонал на релевантните национални институции вклучени во дискусиите во текот на изминатата година, а особено благодарение на водството на Кабинетот на заменикот претседател на Владата на Република Северна Македонија задолжен за економски прашања и Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Северна Македонија.

Националниот назначен орган за ЗКФ и ФАО, во улога на партнер за имплементација на грантот за подготвеност од Зелениот климатски фонд, се уверени дека овој технички документ одговара на потребите на различните засегнати страни и ќе обезбеди насоки и сите потребни елементи за развој на предлози со висок квалитет во Република Северна Македонија за финансиска поддршка од Зелениот климатски фонд. Се очекува овие напори да придонесат за успешно спроведување на Националните придонеси за климатски промени и на секупно постигнување на целта на Рамковната конвенција на ОН за климатски промени и Целта за одржлив развој 13 за климатска акција.

¹ Национални придонеси (INDC) на Северна Македонија (2015)

2. Што е Зелен климатски фонд?

2.1 Мисија

Зелениот климатски фонд (ЗКФ) е нов глобален фонд формиран од државите-страни на Рамковната конвенција на Обединетите нации за климатски промени (УНФЦЦ) со цел да се поддржат напорите на земјите во развој да одговорат на предизвиците што ги носат климатските промени.

ЗКФ има цел да поддржи промена на парадигмата кон развој со ниски емисии и отпорност на климата, земајќи ги предвид потребите на државите кои се особено ранливи пред влијанијата на климатските промени. ЗКФ користи јавни инвестиции за да поттикне инвестиции од приватниот сектор кои позитивно ќе влијаат врз климата со цел да се постигне развој кој е со ниски емисии и отпорност на климата. Фондот има многу важна улога за спроведување на Парискиот договор и за поддршка на земјите во развој при спроведувањето на националните придонеси (NDCs).

ЗКФ одговара пред Обединетите нации и работи согласно начелата и одредбите на УНФЦЦ. Со ЗКФ управува Одбор, во кој членуваат еднаков број претставници (по 12) од развиените и од земјите во развој. Одборот одлучува со консензус на сите членови.

2.2 Алокација на ресурси

До јануари 2019 за ЗКФ се ветени 10,3 милијарди УСД, а мобилизацијата на ресурсите и понатаму продолжува. Ресурсите на ЗКФ ќе бидат еднакво поделени и за ублажување и за адаптација. Најмалку половина од средствата за адаптација ќе бидат доделени на најмалку развиените земји (НРЗ), малите островски држави во развој (МОДР) и на државите од Африка.

ЗКФ ќе одржува географска рамнотежа и ќе доделува разумен и фер износ во голем број земји, а истовремено ќе ги максимизира обемот и трансформациското влијание на активностите за ублажување и адаптација.

Сопственоста на земјата е основно начело на ЗКФ. Сите активности на ЗКФ се усогласени со приоритетите на земјите во развој преку соработката со нивните национални назначени органи и преку националните механизми за координација. ЗКФ има и можности за директен пристап, така што националните и поднационалните организации можат да добијат средства и

Слика 1. Алокација на ресурсите на ЗКФ

Извор: ЗКФ, 2019

директно, а не само преку меѓународни посредници. ЗКФ ќе одвои финансиски средства за подготвеност и подготвителна поддршка за спроведувањето на ефективни активности водени од самите држави.

ЗКФ поддржува проекти и програми за ублажување и адаптација во шест стратешки области на влијание (Слика 2). Во Дел 5.1 даден е опис и примери за проекти од секоја област на влијание. Фондот соработува **и со јавниот и со приватниот сектор** за инвестиции кои поттикнуваат трансформација и кои се фокусираат на климата.

Слика 2. Стратешки области на влијание на ЗКФ

ЗКФ има цел да **стимулира приватни инвестиции** преку својот Фонд за приватен сектор (PSF) и да ги надмине пречките за приватниот сектор преку обезбедување на ризикот поврзан со климата, како и да поттикне собирање на дополнителни финансиски средства. Истовремено, ќе се доделуваат ресурси со **минимални концесионални услови** без истиснување на потенцијалните средства од други јавни и приватни извори.

ЗКФ нуди **грантови, концесиски заеми, гаранции и капитал** за финансирање на проекти. Исто така обезбедува дополнителни грантови за подготовка на предлог-проекти за финансирање (види рамка за текст 4) како и за подготвеност и подготвителна поддршка на државите (види рамка за текст 1). Условите на финансиските инструменти за јавниот и приватниот сектор се утврдуваат поединечно за секој случај. Грантовите се приспособуваат согласно инкременталните (диференцијалните) трошоци или согласно премијата за ризикот која е потребна за да се постигне одржливост на инвестицијата, или да се покријат трошоците за специфични активности како што е техничката помош. Се зема предвид и капацитетот за задолжување на примателот. Нивото на концесионалност не треба да ги спречува инвестициите кои и инаку би се случиле, вклучувајќи ги тука и инвестициите од приватниот сектор.

3. Што е Национален назначен орган, која е неговата улога и како функционира механизмот за координација на прашања поврзани со ЗКФ?

3.1 Улогата на Националниот назначен орган (ННО)

Кабинетот на заменикот на претседателот на Владата на Северна Македонија одговорен за економски прашања и координација со економските сектори е националниот назначен орган за Зелениот климатски фонд за Република Северна Македонија. Неговата клучна функција како ННО е да биде службена точка за комуникација со ЗКФ за да обезбеди сопственост на државата во сите активности финансирани од ЗКФ во Северна Македонија.

Кабинетот е одговорен за целосна координација на економските сектори во националните институции со цел соодветно усогласување со националните приоритети, стратегии и политики. Кабинетот е исто така одговорен за координација и спроведување на активностите кои произлегуваат од договорите на Северна Македонија со релевантните меѓународни финансиски и економски институции, за координација на спроведувањето на процесите поврзани со структурните реформи и влијанијата на правните акти врз деловната заедница во земјата.

Заменикот на претседателот на Владата на Република Северна Македонија исто така е одговорен и за политиките за одржлив развој како и за координирање на спроведувањето и мониторирање на Агендата за одржлив развој и на Целите за одржлив развој (ЦОР). Заменикот на претседателот дел од одговорностите ги доделува на Националниот совет за одржлив развој (НСОР) како политичко тело, кое го предводи постигнувањето на релевантните цели и таргети за одржлив развој; заменикот на претседателот на Владата претседава со НСОР.

Одговорностите на ННО се:

- **Да врши стратешки надзор.** Ова подразбира да проверува дали проектите финансирани од ЗКФ се во согласност со националните цели, рамки, стратегии и политики за одржлив развој и клима.

Слика 3. Опсег на улогата на ННО

Извор: ЗКФ, 2019

- **Да ги свикува националните засегнати страни.** Со цел да подготви Работна програма за земјата и да ги идентификува приоритетите за финансирање од ЗКФ, ННО ги свикува сите релевантни национални и поднационални јавни, приватни и граѓански субјекти преку мултилатерални и билатерални консултации и отворени повици за поднесување на проектни идеи.
- **Да номинира субјекти за директен пристап.** Една од одговорностите на ННО е да соработува со потенцијалните јавни, приватни и невладини субјекти и преку механизмот за координација да номинира избрани субјекти за акредитација од страна на Фондот.
- **Да ја спроведува процедурата „Без-приговор“ за предлог-проектите за финансирање.** Преку процедурата „Без-приговор“, ННО, во координација со сите релевантни засегнати страни, ја проверува усогласеноста на предлог-проектите за финансирање со националните планови и приоритети за климатски промени. ННО издава писмо „Без-приговор“ при секое поднесување на предлог-проект за финансирање до ЗКФ.
- **Да ја насочува употребата на средствата за поддршка и подготвеност.** ННО и номинираните субјекти со директен пристап кои сакаат да се акредитираат може да ги искористат средствата за подготвеност и подготвителна поддршка или директно или преку партнерство со меѓународна, регионална, поднационална, јавна, приватна или невладина организација.

Тимот на ННО работните активности поврзани со ЗКФ ги врши во Кабинетот на Заменикот на претседателот на Владата на Република Северна Македонија одговорен за економски прашања. Покрај тоа, како техничка поддршка во тимот на ННО назначи се и членови од Министерството за животната средина и просторно планирање, кои даваат експертско мислење за техничките прашања во врска со климатските промени.

3.2 Механизам за координација во земјата

Во своите активности ННО работи во тесна соработка и со поддршка од сите релевантни јавни, приватни и невладини субјекти, поднационални и меѓународни, што всушност и го сочинува механизмот за координација во Северна Македонија.

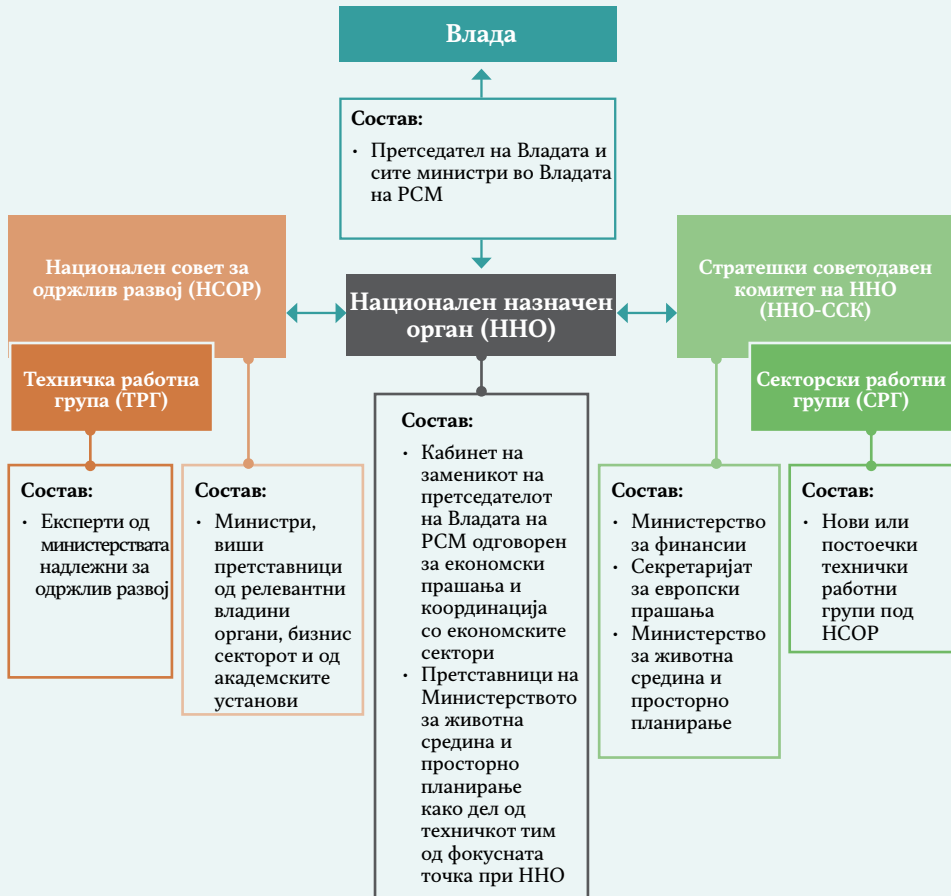
Механизмот за координација обезбедува систематизација на вклученоста на засегнатите страни и на процесот на одлучување. Секој од телата во механизмот за координација го поддржува ННО во рамките на својот мандат. Тие го поддржуваат и му помагаат на ННО со цел ефективно спроведување на задачите, особено идентификација на приоритетите за финансирање од ЗКФ, како и при подготовка на Работната програма за земјата, при оценка и одобрување на проекти и номинирање на субјекти со директен пристап.

Механизмот за координација во Северна Македонија се состои од:

- Националниот назначен орган (ННО);
- Стратешкиот советодавен комитет (ННО-ССК);
- Секторските работни групи (СРГ);
- Националниот совет за одржлив развој (НСОР);
- Владата.

Составот и улогата на ННО е претставена во претходниот Дел 3.1. Одговорностите на другите членови на механизмот за координација се претставени подолу.

Слика 4. Механизам за координација на ЗКФ и прашања поврзани со климатски финансии во Северна Македонија

Стратешки советодавен комитет

Во Стратешкиот советодавен комитет (ННО-ССК) членуваат експерти за климатски промени и управување и финансирање на проекти. Покрај четворица претставници од тимот на ННО, во ННО-ССК учествуваат шест претставници од три институции.

Слика 5. Состав на Стратешкиот советодавен комитет

Институција	Претставници
Министерство за финансии	<ul style="list-style-type: none"> • Државен секретар • Државен советник од Секторот за буџети и фондови
Секретаријат за европски прашања (СЕП)	<ul style="list-style-type: none"> • Раководител на сектор за координација на европски фондови и друга странска помош • Еден претставник од Секторот за интеграција
Министерство за животната средина и просторно планирање	<ul style="list-style-type: none"> • Државен секретар • Државен советник за климатски промени

Одговорностите на ННО-ССК се:

- Да придонесува за оценување на подобноста на проекти преку обезбедување на специфична експертиза за финансиски прашања и прашања поврзани со климатските промени, како и за прашања поврзани со еднакви можности;
- Да го поддржува ННО при проценка на субјекти со директен пристап (СДП);
- Му помага на ННО за координација и работа со засегнати страни;
- Врши непристрасна приоритизација на проектите преку проценка на усогласеноста со националните приоритети;
- Технички ги разгледува сите аспекти на предлог-проектот (по потреба ја консултира СРГ), и врши мониторинг на финансиските и техничките аспекти при спроведувањето на проектот;
- Проверува дали има удвојување со други активности и проекти за климатски промени и помага при координација на донаторите за прашања поврзани со климатските промени

Доколку е потребно, за конкретни предлог-проекти, ННО-ССК може да побара срдба на Секторската работна група (СРГ) за определен проект/сектор.

Секторски работни групи

Секторските работни групи (СРГ) може да се формираат на барање на ННО-ССК на ад-хок основа, зависно од тоа кој сектор е во фокусот на работата. Секторската работна група се состои од експерти од надлежните министерства и од државните органи.

Главните одговорности на СРГ се:

- На барање на ННО-ССК, учествува во техничките дискусии и дава релевантни информации при оцена на проекти (на ад-хок основа)

- Го советува ННО-ССК за технички и оперативни прашања во конкретни сектори (транспорт, енергетика, управување со води, управување со отпадот, земјоделство, шумарство, природа и биолошка разновидност, управување со земјиштето, здравство, културно наследство, родови аспекти и перспективи на ранливите групи итн.).

Доколку за некои сектори веќе има формирано ад-хок работни групи за потребите на Националниот совет за одржлив развој (НСОР), ННО-ССК секогаш кога е можно ќе соработува со постоечките работни групи.

Национален совет за одржлив развој

НСОР претставува широка платформа која дава можност да се разгледаат сите аспекти на одредена инвестиција што треба да се предложи до ЗКФ и да се донесат одлуки, при што се замаат предвид потребите и очекувањата на сите засегнати страни. Додадената вредност на НСОР е што е платформа за подигање на свеста за климатските промени и за целите за одржлив развој (ЦОР).

Националниот совет за одржлив развој (НСОР) го врши следното:

- Го верификува на процесот на приоритизација во рамките на Работната програма за земјата;
- Му помага на ННО при координирање на засегнатите страни;
- Му помага на ННО да ја зголемува информираноста за КП и ЦОР.

Покрај тоа, НСОР формираше **Техничка работна група (ТРГ)** која претставува мултисекторско тело чија задача е да дава технички совети и стручно знаење за одредени прашања. Во ТРГ членуваат претставници од надлежните министерства кои ја претставуваат работата на своите институции во врска со одржливиот развој. ННО, за сектори кои му се од интерес, може да побара ад-хок поддршка и техничка експертиза од членовите на ТРГ во рамките на нивниот мандат.

Владата

Владата на Република Северна Македонија е највисок одлучувачки орган во државата, меѓу другото и за прашања поврзани со ЗКФ и климатските финансии. Неа ја претставува претседателот на Владата и сите министри во Владата на РСМ.

Владата на Република Северна Македонија го врши следното:

- Ја одобрува Работната програма за земјата;
- Одобрува конечни предлог-проекти за издавање писмо „Без приговор“;
- Конечно ги одобрува препорачаните субјекти со директен пристап (СДП) цел издавање писмо за номинација.

4. Како се пристапува до ресурсите на ЗКФ?

4.1 Можности за пристап

Слика 6. Опсег на улогата на ННО

Извор: ЗКФ, 2019

ЗКФ ги канализира своите ресурси преку акредитираните субјекти - меѓународни, регионални, национални и поднационални. Тие може да бидат јавни институции, приватни субјекти или невладини организации. „Акредитирани“ значи дека овие субјекти поминале низ процесот за акредитација на ЗКФ и ги исполнуваат стандардите на Фондот

Постојат два вида акредитирани субјекти:

- Субјекти со директен пристап
- Меѓународни субјекти со пристап

Субјекти со директен пристап (СДП) се поднационални, национални или регионални организации кои треба да се номинирани од Националниот назначен орган (ННО).

Северна Македонија планира, но сè уште нема субјект со директен пристап. Таа работи со **Меѓународни субјекти со пристап** меѓу кои се агенциите на Обединетите нации, мултилатерални развојни банки, јавни и приватни меѓународни или регионални организации. Целосната листа на акредитирани субјекти може да се најде на интернет-страницата на ЗКФ.

Акредитираните субјекти (АС) изработуваат и доставуваат предлог-проекти до ЗКФ. Тие работат заедно со националните и поднационалните партнерски институции при изработката на предлог-проекти и при нивното спроведување. Тие се одговорни за управување и мониторирање на проектите. Акредитираните субјекти треба тесно да се координираат со ННО во однос на листата на проекти, прифаќањето на предлозите за финансирање и спроведувањето на проектите.

Национални и поднационални засегнати страни од јавниот, приватниот или граѓанскиот сектор кои не се акредитирани за ЗКФ може да се вклучат на повеќе начини:

- Да го поддржат ННО да ги дефинира приоритетите за државата и проектното портфолио за финансирање од ЗКФ преку учество во механизмот за координација и во консултациите со засегнатите страни.
- Да идентификуваат проектни идеи и да соработуваат со АС при изработка на концептна белешка и предлог-проект за финансирање, како и при спроведување на проектните активности доколку се одобрени од ЗКФ (во рамката за текст 4 даден е опис на достапната подготвителна поддршка за подготовка на проекти од ЗКФ). Релевантните засегнати страни исто така може да се вклучат како партнер во спроведувањето на проектот во зависност од соработката со АС и одобрениот предлог-проект.
- За својот интерес да се акредитираат за субјект со директен пристап може да го известат ННО. Номинирани од ННО, субјектите може да аплицираат за акредитација и да пристапат до средствата од ЗКФ директно (види рамка за текст 1 за достапната поддршка за подготвеност од ЗКФ).
- Јавните субјекти може исто така да достават свое мислење до ННО како дел од Процедурата „Без-приговор“ во врска со прифаќањето на предлог-проектите за финансирање.
- Релевантните засегнати страни исто така вршат надзор и даваат повратни информации за предлог-проектите и за спроведувањето на активностите на Фондот во Северна Македонија.

4.2 Акредитација за директен пристап

4.2.1 Стандарди и барања на ЗКФ

ЗКФ, при спроведување на стандардите и барањата за акредитација, следи пристап „да одговара за намената“. Тоа значи дека ЗКФ е свесен за разноликоста на субјектите во однос на опсегот и природата на нивните активности, како и во однос на нивните капацитети. Организациите кои аплицираат мора да докажат дека ги исполнуваат само тие стандарди и гаранции кои се потребни за спроведување на проектите кои сакаат да ги спроведуваат.

Рамка 1. Подготвителна поддршка на ЗКФ за акредитација на субјекти со директен пристап

Субјектите кои ги номинира ННО за субјекти со директен пристап (СДП) мора да ги исполнуваат условите за да добијат поддршка од ЗКФ.

Подготвителната поддршка и техничката помош се достапни за да им помогнат на националните, поднационалните и на регионалните субјекти за:

Организациите кои се заинтересирани за акредитација за субјект со директен пристап треба да ги исполнуваат следните услови:

- ✓ **Номинација од ННО** – мора да добијат писмо за номинација од ННО.
- ✓ **Фидуцијарни стандарди** – да ги исполнат основните и потребни специјализирани фидуцијарни стандарди, во согласност со проектите, фидуцијарните функции и финансиските инструменти кои планираат да ги користат (Прилог 1).
- ✓ **Еколошки и социјални гаранции (ESS)** – да ги исполнат осумте гаранции на ниво на институција и проект, во зависност од ризикот и големината на проектот што планираат да го спроведуваат (Прилог 2).
- ✓ **Политика за родови прашања** – да дадат докази за компетенции, политики и процедури за спроведување на Политиката за родови прашања на ЗКФ на ниво на институција и на ниво на проект (Прилог 4).

- **Длабинска анализа** на својот институционален капацитет, на фидуцијарните стандарди, на еколошките и социјални гаранции (ESS) и на родовите стандарди со цел да ги исполнат условите за акредитација за ЗКФ.

- Изработка и спроведување на персонализиран план за подготвеност и подготвителна поддршка со цел да се намалат идентификуваните недостатоци за исполнување на стандардите на ЗКФ и подготовка за акредитација.

Субјектите кои се заинтересирани за акредитација за ЗКФ можат да го контактираат ННО и да добијат повеќе информации.

Алатката за самопроценка може да им помогне на заинтересираните организации да увидат дали ги исполнуваат основните услови за да бидат акредитирани субјекти. Со употреба на оваа алатка, организациите може да заштедат време и средства и уште во почетната фаза да утврдат дали ги исполнуваат барањата за акредитирање за ЗКФ.

Станува збор за онлајн прашалник кој ги води и им помага на организациите прелиминарно да го оценат:

- својот правен капацитет за да ги преземат активностите финансирани од ЗКФ,
- својата институционална поставеност (системи, политики, процедури и упатства),
- минати проекти и систематска примена на нивните системи, политики, процедури и упатства.

Кога се размислува за акредитација за ЗКФ, субјектите треба да одлучат која би била големината и категоријата на ризик на проектите за кои имаат капацитет и кои планираат да ги спроведуваат, и кои фидуцијарни функции и финансиски инструменти планираат да ги користат. Од овие три елементи зависат условите за акредитација кои субјектите ќе треба да ги исполнат:

- **Големина на проектот** Проектите може да бидат од микро проекти (до 10 милиони УСД) до големи проекти (преку 250 милиони УСД) (слика 11). Организациите мора да достават докази дека претходно управувале и спроведувале проекти од категоријата во која планираат да спроведуваат проекти со средства од ЗКФ. Доколку субјектот е акредитиран за конкретна големина на проекти, смее да спроведува проекти само до таа големина. Така на пример, доколку акредитацијата е одобрена за мали проекти, субјектот може да спроведува мали или микро проекти.

- **Проектни ризици.** ЗКФ разликува три категории на еколошки и социјални ризици (слика 7) и осум еколошки и социјални гаранции (ESS) со кои тие се намалуваат. Кога субјектите сакаат да спроведуваат проекти од конкретна категорија на ризик, мора да покажат докази дека претходно применувале и дека имаат систем за управување со еколошки и социјални ризици како и други ESS со чија помош ќе се управува со ризикот од избраната категорија. Доколку субјектот е акредитиран за конкретно ниво на ризик, може да спроведува проекти и активности до тоа ниво на ризик (не со поголем ризик). На пример доколку е одобрена акредитација за проекти со среден ризик (категорија Б), субјектот може да спроведува проекти и со среден и со низок ризик.

Слика 7. Категории на ризик за проекти на ЗКФ

Ниво на ризик	Дефиниција	Примери
Високо	Категорија А. Активности со потенцијално значителни негативни еколошки и/или социјални ризици и/или влијанија кои се разновидни, неповратни или дотогаш незабележани	Големи инфраструктурни проекти (на пр. транспорт, крајбрежна инфраструктура, брани, наводнување), енергетика (на пр. хидроелектрани, високоволтажни електрани), управување со земјиштето, активности во многу чувствителни подрачја на ниво на екосистеми и заедници.
Средно	Категорија Б. Активности со потенцијално умерени еколошки и/или социјални ризици и/или влијанија кои се малубројни, генерално ограничени на дадена локација, во голем дел повратни и кои лесно може да се неутрализираат со помош на мерки за ублажување.	Обновлива енергија, енергетската ефикасност, одржливи земјоделски практики, управување со води, нискојаглероден транспорт.
Ниско ниво на ризик/ без ризик	Категорија В. Активности со минимални или без негативни еколошки и/или социјални ризици и/или влијанија.	Оценка на ранливоста, развојни политики и регулативи, програми за мониторинг, зајакнување на капацитети.

Извор: ЗКФ, 2019

- **Фидуцирани функции** Сите организации кои сакаат да се акредитираат за ЗКФ мора да дадат докази дека ги исполнуваат основните фидуцијарни стандарди. Тие се однесуваат на главните административни и финансиски капацитети како и обврски за транспарентност и отчетност. Покрај тоа, организациите мора да исполнат определени специјализирани фидуцијарни стандарди зависно од тоа која фидуцијарна функција и финансиски инструменти планираат да користат за спроведувањето на проектите (Прилог 1). На слика 8 е даден пример за фидуцијарни функции и кои стандарди се потребни. На пример, доколку организацијата планира да доделува грантови како дел од своите проекти, мора да исполни посебни фидуцијарни критериуми за доделување на грантови и/или да има механизми за алокација на средства. Доколку некоја организација планира да управува со кредитни

линии или да ги користи средствата од ЗКФ како гаранции или инвестиции во капитал, мора да ги исполни специјализираните фидуцијарни стандарди за подзаемање и/или кофинансирање.

Слика 8. Фидуцијарни стандарди на ЗКФ

Планирани фидуцијарни функции	Основни фидуцијарни стандарди	Специјализирани фидуцијарни стандарди		
		Управување со проекти	Доделување на грантови и/или механизми за распределба на средства	Подзаем/кофинансирање
Зајакнување на институционалните и регулаторните системи	✓			
Спроведување на проекти со средства на ЗКФ, каде проектот го врши самиот субјект или друг субјект	✓	✓		
Доделување грантови	✓	✓	✓	
Управување со кредитни линии со употреба на средства на ЗКФ	✓	✓		✓
Подзаемање и/или кофинансирање со средствата од ЗКФ и средства од други изводи на финансирање	✓	✓		✓
Употреба на средствата од ЗКФ за гаранции	✓			✓
Употреба на средствата од ЗКФ за инвестиции во капитал	✓			✓

Извор: ЗКФ, 2019

4.2.2 Постапка за акредитација

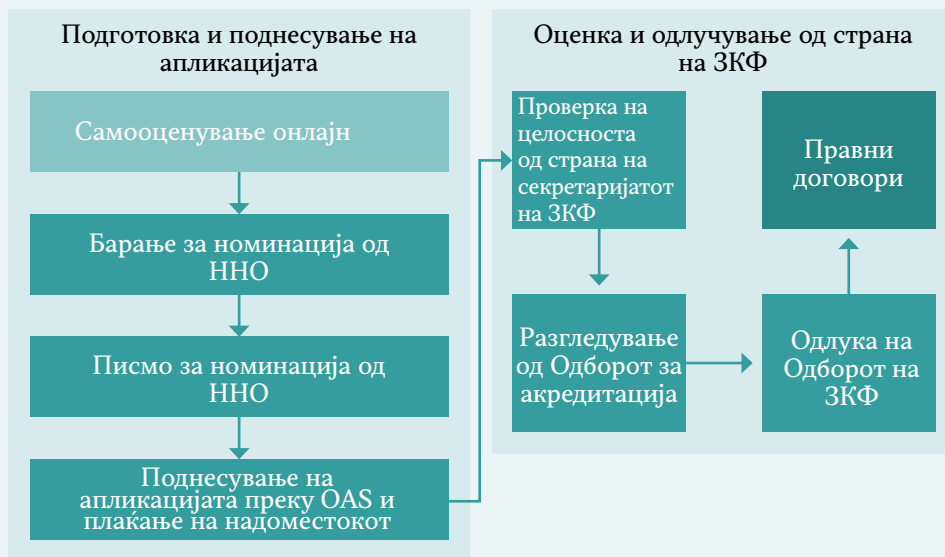
Акредитацијата за ЗКФ е ригорозна постапка која се состои од повеќе фази (слика 9). Таа се спроведува тековно. Како прв чекор, организациите се охрабруваат да направат онлајн самопроценка која ќе им помогне подобро да разберат во која мера ги исполнуваат стандардите и барањата на ЗКФ и каде има можни недостатоци. Аплицирањето за акредитација за директен пристап значи дека заинтересираните организации мора да добијат поддршка од ННО. За таа цел, треба директно да го контактираат ННО со цел да го искажат својот интерес и да добијат конкретни насоки во врска со постапката.

Организациите кои веќе се акредитирани за Глобалниот еколошки фонд (ГЕФ), за Фондот за адаптација (ФА), или за Генералниот директорат за развој

и соработка - EuropeAid на Европската Комисија (DG DEVCO), може да ги исполнуваат условите за да аплицираат со забрзаната постапка за акредитација. Забрзаната постапка им овозможува на подобните субјекти својата апликација да ја насочат кон барањата за акредитација на ЗКФ кои не се оценети во постапките за акредитација за другите фондови.

Апликациите се доставуваат до ЗКФ преку Онлајн системот за акредитација (OAS). Штом се уплати надоместокот за акредитација, секретаријатот на ЗКФ ќе провери дали апликацијата е целосна, дали се доставени сите потребни документи и ќе изврши институционална проверка.

Слика 9. Постапка за акредитација

OAS - Онлајн систем за акредитација

Следната фаза е прегледување на апликацијата од страна на Одбор за акредитација во кој учествуваат технички експерти. Во зависност од квалитетот и целосноста на доставените документи, тие можат неколку пати да испраќаат прашања до субјектот со цел да се утврди дали тој ги исполнува сите услови за акредитација. Откако ќе заврши оценката, Одборот за акредитација ќе даде препорака до Одборот на ЗКФ кој ќе ја донесе конечната одлука во врска со акредитацијата на тој субјект. Доколку е одобрена, постапката завршува со договарање на правните аспекти и потпишување на Главниот договор за акредитација

5. Како се поднесуваат предлог-проекти до ЗКФ?

5.1 Барања на ЗКФ во врска со проектите

ЗКФ поддржува проекти за ублажување и адаптација кои ќе го пренасочат развојот на државата кон развој со ниски емисии и/или отпорност на климата. Проектот треба да припаѓа најмалку на една од следните стратешки области на влијание (слика 10). Проектите кои опфаќаат повеќе сектори, како што се земјоделство, шумарство или градови ќе покриваат повеќе од една област на влијание.

Слика 10. Стратешките области на влијание на ЗКФ и примери за проекти

Ублажување	Адаптација
<p>Пристап до енергија со ниски емисии и генерирање на енергија</p> <p>Опис: намалување на емисиите од енергетиката</p> <p>Пример-проекти: развој на употребата на сончева енергија, енергија од ветер, геотермална енергија во-мрежа, микро-мрежа и надвор од-мрежа или други инвестиции кои овозможуваат намалување на емисии во секторот итн.</p>	<p>Подобрени приходи на најранливите луѓе, заедници и региони</p> <p>Опис: подобрена отпорност на најранливите луѓе и заедници</p> <p>Пример-проекти: воведување на системи за рано предупредување од различни опасности, зголемување на отпорноста на земјоделството и туризмот и на оние кои зависат од нив, диверзификација на изворите за снабдување и управување со синцирот на снабдување, релокација на производните објекти и складишта итн.</p>
<p>Транспорт со ниски емисии</p> <p>Опис: намалување на емисиите од транспортниот сектор</p> <p>Пример-проекти: развој на брза железница, брзи автобуски системи, нискојаглеродна урбана транспортна инфраструктура, намалување на емисиите од товарниот сообраќај итн.</p>	<p>Подобрено здравје и добросостојба и поголема обезбеденост со храна и вода</p> <p>Опис: зголемување на отпорноста на здравјето и добросостојбата, како и обезбеденоста со храна и вода</p> <p>Пример-проекти: отпорно земјоделство, кое може да ги намали ризиците за обезбеденоста со храна како и притисоците врз водоснабдувањето, на пр. култури отпорни на климата, ефикасни системи за наводнување, зајакнување на отпорноста на градовите преку подобрување на санитарните услови, системите за управување и инфраструктурата во урбаните подрачја, итн.</p>

<p>Енергетски ефикасни згради, градови и индустрии</p> <p>Опис: намалување на емисиите од зградите, градовите и од индустријата</p> <p>Пример-проекти: инвестиции во нови и реновирани енергетски ефикасни згради, енергетски ефикасни уреди и опрема, управување со синџирот за снабдување во индустријата.</p>	<p>Отпорна инфраструктура и изградена средина</p> <p>Опис: зголемување на отпорноста на инфраструктурата и на изградената средина пред закраните од климатските промени</p> <p>Пример-проекти: изградба на крајбрежна инфраструктура отпорна на климата, на пр. крајбрежни сидови, урбана инфраструктура отпорна на климата, патни мрежи итн.</p>
<p>Одржлива употреба на земјиштето и одржливо управување со шумите</p> <p>Опис: намалување на емисиите од употребата на земјиштето, обесшумувањето и деградацијата на шумите</p> <p>Пример-проекти: заштита и управување со шумите, намалување на емисиите од земјоделството, на пр. агрошумарство, земјоделско наводнување, пречистување на води и управување итн.</p>	<p>Отпорни екосистеми</p> <p>Опис: зголемување на отпорноста на екосистемите и на екосистемските услуги</p> <p>Пример-проекти: адаптација преку екосистемите со фокус врз крајбрежните екосистеми, мочуришта, шуми, заштита и управување со екосистеми, екотуризам итн.</p>

Извор: ЗКФ, 2019

Проектите треба да се усогласени со националните климатски и развојни приоритети, да бидат водени од земјата и да се развиваат во консултации и соработка со релевантните национални засегнати страни. Само акредитираните субјекти може да достават предлог-проекти за финансирање до ЗКФ. Субјектите кои не се акредитирани, но се заинтересирани да изработат предлог-проекти за финансирање од ЗКФ треба да најдат за партнер меѓународен акредитиран субјект или да го контактираат ННО со цел да добијат насоки за проектниот циклус и листата на акредитирани субјекти (види Дел 5.2).

Слика 11. Големина на проектите на ЗКФ

Извор: ЗКФ, 2019

Предлог-проектите кои се предлагаат за финансирање до ЗКФ треба да ги исполнуваат следните главни барања:

- ✓ **Писмо „Без-приговор“ од ННО** – секој предлог-проект за финансирање треба да е прифатен од ННО.
- ✓ **Критериумите за инвестирање од ЗКФ** – да ги исполнува шесте критериуми по кои ЗКФ ги носи одлуките за инвестирање (слика 12). Секој критериум за инвестирање содржи подкритериуми за специфична активност (Прилог 3).

- ✓ **Еколошка и социјална оценка** – во која ќе се прави оценка на главните еколошки и социјални ризици и влијанија на проектот и како тие ќе се избегнат, намалат или ублажат согласно Политиката за еколошки и социјални прашања на ЗКФ (Прилог 2).
- ✓ **Проценка на родовите прашања и акциски план** – во кој ќе се покаже дека проценката на родовите прашања и Акцискиот план на ниво на проект/програма е усогласен со целите на Политиката за родови прашања на ЗКФ (Прилог 4).

Слика 12. Критериуми за инвестирање на Зелен климатски фонд

Критериум	Дефиниција
Потенцијал за влијание	Потенцијал на програмата/проектот да придонесе за постигнување на целите и областите на резултати на Фондот
Потенцијал за промена на парадигмата	Степен до кој предложената активност може да предизвика влијание кое нема само да се сведе на еднократна инвестиција на тој проект или програма
Потенцијал за одржлив развој	Пошироки придобивки и приоритети, вклучително и еколошки, социјални и економски придружни придобивки како и позитивно влијание врз развојот со земање предвид на родовите прашања
Потребите на примателот	Ранливост и потреби за финансирање на земјата-корисник и на населението во целната група
Сопственост на државата	Сопственост од страна на земјата-корисник и капацитет да се спроведе финансираниот проект или програма (политики, климатски стратегии и институции)
Ефикасност и ефективност	Економска и, доколку е применливо, финансиска издржаност на програмата/проектот, и трошкова ефективност и кофинансирање за програми/проекти наменети за ублажување

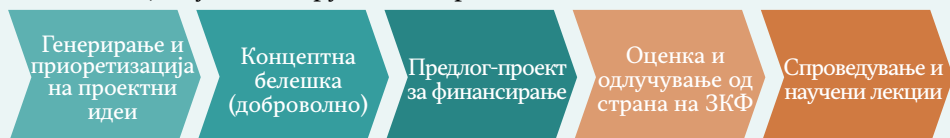
Извор: ЗКФ, 2019

Покрај барањата на ЗКФ, предлог-проектите треба да одговараат на националните критериуми за подобност, да поминат приоритизација и техничка проценка кои треба да покажат дека предложените проекти одговараат на националното програмирање и стратешка приоритизација. Тие се објаснети во следниот дел.

5.2 Циклус за одобрување на проекти

На слика 13 накратко е претставен циклусот за финансирање предлог-проекти. ЗКФ тековно прифаќа предлог-проекти за финансирање, но и преку објавување на повици за доставување предлог-проекти. Пред доставување на предлог-проекти за финансирање до ЗКФ, се спроведува национален процес за креирање на проектни идеи, проценка и прифаќање на предлог-проектите од страна на ННО и механизмот за координација. На слика 14 претставени се деталните чекори во секоја фаза, која дополнително е објаснета во следните делови.

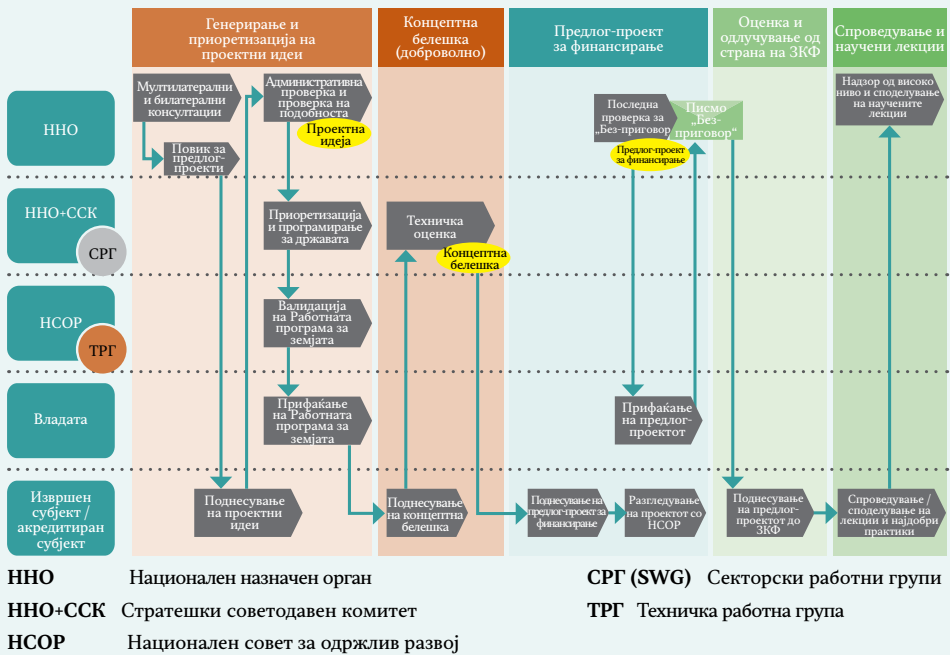
Слика 13. Циклус за одобрување на проекти

Главните фази од циклусот за одобрување на проекти се

- 1 Генерирање и приоритизација на проектни идеи.** Во оваа фаза, по објавување на повици за поднесување на проектни идеи, акредитираните субјекти и националните субјекти развиваат проектни идеи и ги доставуваат до ННО. ННО ќе ги прифати проектните идеи кои ќе ги исполнат критериумите за подобност и истите може да се разработат во концептни белешки или во предлог-проекти за финансирање. Тие исто така ќе бидат вклучени во проектното портфолио на Работната програма за земјата.
- 2 Концептна белешка (доброволно).** Акредитираните субјекти во партнерство со националните партнери разработуваат концептни белешки за проектните идеи кои ги прифатил ННО. Иако овој чекор е доброволен и акредитираните субјекти може да поднесат целосно подготвени предлог-проекти (без да подготвуваат концептна белешка), изработката на концептна белешка се препорачува бидејќи овозможува ННО и ЗКФ да дадат повратно мислење во рана фаза од развојот на проектот, кое понатаму ќе се земе предвид при разработката на проектот. ННО, со поддршка на членовите во механизмот за координација, ќе ги оцени поднесените концептни белешки. Прифатените концептни белешки ќе се разработат во предлог-проекти за финансирање.
- 3 Предлог-проект за финансирање.** Во оваа фаза, акредитираните субјекти поднесуваат предлог-проекти за финансирање до ННО за конечна проверка и издавање на писмо „Без-приговор“. Доколку претходно не била доставена проектна идеја или концептна белешка, предлог-проектот ќе биде оценет согласно критериумите кои се користат во сите фази. Доколку ННО донесе позитивна одлука, на предлог-проектот за финансирање ќе му издаде писмо „Без-приговор“. Писмото „Без-приговор“ е задолжителен услов, по чие исполнување предлог-проектот за финансирање може да се поднесе до ЗКФ.
- 4 Оценка и одлучување од страна на ЗКФ.** Штом предлог-проектите за финансирање се достават до ЗКФ, тие подлежат на ригорозен процес на прегледување кој го спроведува секретаријатот на ЗКФ, потоа на проценка од Независен одбор за техничка проценка и на крај Одборот на ЗКФ одлучува дали да го поддржи проектот. Главните критериуми и услови за инвестирање од ЗКФ се опишани во Дел 5.1.
- 5 Спроведување и научени лекции.** Во текот на спроведувањето, акредитираните субјекти работат во тесна координација со извршните субјекти. За да се зајакнат капацитетите на национално ниво од соработката со ЗКФ и националните засегнати страни да учат од лекциите стекнати за време на спроведувањето на проектот, акредитираните субјекти треба редовно да го известуваат ННО за статусот на спроведување/завршување/влијанијата од проектот.

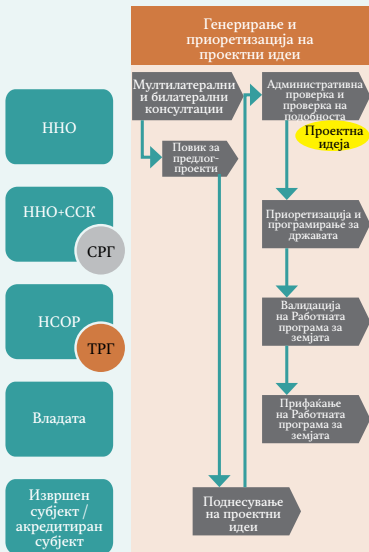
Слика 14. Циклус за одобрување на проекти објаснет чекор по чекор

5.2.1 Генерирање и приоритизација на проектни идеи

Пристапувањето до ресурсите на ЗКФ подразбира подготовка на листа на издржани проекти за финансирање, усогласени со националните климатски и развојни приоритети на Северна Македонија. ННО ќе ја овозможи изработката на ваквата листа преку мултилатерални и билатерални консултации со засегнатите страни и преку објавување повици за доставување на проектни идеи на секои две години. Прифатливите проектни идеи ќе се вклучат во проектното портфолио на Работната програма за земјата (рамка за текст 2). На слика 15 покажани се главните чекори во процесот на креирање и приоритизација на проектни идеи.

Слика 15. Креирање и приоритизација на проектни идеи објаснети чекор по чекор

ННО Национален назначен орган
 ННО+ССК Стратешки советодавен комитет
 НСОП Национален совет за одржлив развој

СРГ (SWG) Секторски работни групи
 ТРГ Техничка работна група

Мултилатерални и билатерални консултации

Кабинетот на Заменикот на претседателот на Владата и ННО ќе ги вклучат засегнатите страни на национално и локално ниво (локални и национални државни институции, приватниот сектор, граѓанскиот сектор и академските установи), со цел да се разговара за приоритетите и потребите на државата.

ННО редовно ќе организира национални/поднационални консултации за да се соберат и систематизираат мислењата и очекувањата за соработката со ЗКФ.

Тие консултации се особено важни за изработката и ажурирањето на Работната програма за земјата. ННО исто така ќе го искористи НСОП за да повика повеќе засегнати страни и да ги вклучи во оваа дискусија.

Рамка 2. Работна програма за земјата

Работната програма за земјата е стратешка рамка за соработка на Северна Македонија со ЗКФ.

Работната програма за земјата се заснова врз главните национални развојни и климатски стратегии, планови и активности. Нејзината цел е да утврди приоритети за инвестирање и стратешки иницијативи за користење на средствата од ЗКФ.

Работната програма за земјата вклучува:

- **Профил за земјата** - климатски промени, развоен профил и политики;
- **Агенда на земјата за ЗКФ** - институционална поставеност за соработка со ЗКФ, приоритети на државата и проектното портфолио за ЗКФ;
- **Мониторинг и евалуација** - процес и распоред за ревидирање и ажурирање на документот.

Работната програма за земјата е изработена во консултации со повеќе засегнати страни, процес со кој управува ННО. Таа ќе се ревидира и ажурира на секои пет години, додека проектното портфолио ќе се ажурира на секои две години.

Покрај тоа, на барање, ННО ќе спроведува билатерални состаноци со засегнатите страни со цел да ги сподели со нив специфичностите и можностите за работа со ЗКФ и да истражи конкретни опции за партнерство при планирање и спроведување на климатски инвестиции и за да идентификува можности за кофинансирање на овие инвестиции.

Повици за поднесување предлог-проекти

ННО ќе објавува повици за прибирање на проектни идеи со цел да добие мислења за приоритетните сектори и засегнатите страни, а во врска со потенцијалните проекти кои треба да се разработат за идна соработка со ЗКФ.

Повиците ќе важат 45 календарски дена, освен ако ННО не утврди поинаку. Повиците за проектни идеи ќе бидат јавни и во нив ќе учествуваат колку што е можно повеќе засегнати страни. Повикот ќе се објавува на интернет-страницата на ННО (www.greendevlopment.mk). Ќе содржи опис на барањата, на критериумите за оценка, образци, упатства и документи со цел сите подносителите на проекти да имаат доволно и транспарентни информации за подготовка на проектни идеи.

Подносителите на предлог-проекти може да го користат образецот за Белешка за проектна идеја за подготовка на својот предлог-проект (Прилог 5). Доколку проектот е веќе во понапредна фаза, подносителите, со користење на образците на ЗКФ, може исто така да достават и концептна белешка или директно предлог-проекти за финансирање. Белешката за проектна идеја не треба да надминува 5 страници (без прилозите) и треба да се достави на англиски јазик со употреба на онлајн образецот достапен на www.greendevlopment.mk, согласно предвиденото во повикот.

ННО ќе прифати спонтано поднесување на проектни идеи, концептни белешки и предлог-проекти за финансирање од акредитираните субјекти и од неакредитирани национални засегнати страни во време кога нема активни повици за проектни идеи, со цел да обезбеди постојан развој на проектното портфолио за земјата и да го олесни пристапот до ресурсите на ЗКФ. Без оглед кога се доставени, ННО ќе ги разгледа сите проектни идеи, концептни белешки и предлог-проекти за финансирање согласно критериумите од циклусот за одобрување на предлог-проекти.

Административна проверка и проценка на подобност

ННО ќе спроведе административна проверка на проектните идеи. Овој чекор се прави со цел да се провери дали проектните идеи ги исполнуваат барањата на повикот и дали сите делови од Белешката за проектна идеја се исполнети со релевантни информации. Овој чекор трае две недели, откако ќе заврши рокот за поднесување на проектни идеи.

Проектните идеи треба да исполнат четири критериуми за подобност:

- ✓ Дали целите на проектната идеја се усогласени со целите на националните политики и стратегии за климатски промени?
- ✓ Дали проектната идеја е усогласена со релевантните национални развојни индикатори, политики и институционални рамки?
- ✓ Дали проектната идеја е во согласност со најмалку една од осумте стратешки области на ЗКФ?
- ✓ Дали проектната идеја обработува прашања релевантни за насочување врз родовите аспекти (и други ранливи групи ако има)? Дали опишува

како отпорноста/ублажувањето на климатските промени еднакво влијае врз мажите и жените? Дали потврдува дека жените ќе имаат подеднакви придобивки од активностите на проектот?

Подносителите чии проектни идеи ќе ги исполнат критериумите за подобност, ќе добијат писмо за потврда од ННО. Тие ќе бидат охрабрани да воспостават партнерство со акредитиран субјект (доколку самите не се акредитирани) и да ја разработат својата идеја во концептна белешка. Проектните идеи кои ги исполнуваат критериумите за подобност ќе бидат вклучени во проектното портфолио на Работната програма за земјата.

Подносителите на проектни идеи кои не ги исполните сите критериуми за подобност, ќе добијат писмо за одбивање од ННО, со препораки за подобрување и евентуално повторно поднесување во подоцнежна фаза или пак на следниот повик за проектни идеи. .

Приоретизација и програмирање за државата

Проектните идеи кои биле оценети позитивно на проверката за подобност понатаму ќе бидат дел од процесот на приоретизација кој го спроведува ННО заедно со Стратешкиот советодавен комитет (ССК) и доколку е потребно со секторските работни групи (СРГ). Приоретизацијата се врши во рок од две недели откако ќе заврши административната проверка и проверката за подобност.

Процесот на приоретизација се заснова на 8 критериуми:

- Пр_К 1: Пристап на проектот;
- Пр_К 2: Капацитет на субјектите што ќе го спроведуваат проектот;
- Пр_К 3: Предвидено времетраење на проектот;
- Пр_К 4: Статус на проектната идеја;
- Пр_К 5: Потенцијал да го поддржи процесот за пристапување во ЕУ;
- Пр_К 6: Цели на проектот кои се во согласност со националните приоритетни ЦОР;
- Пр_К 7: Кохерентност со националните стратегии за климатски промени;
- Пр_К 8: Потенцијал за влијание (прелиминарна оценка).

Целта на различните фази во оваа процедура е да се направи темелна проверка на квалитетот и да се оцени нивото на подготвеност и издржаност на проектните идеи, како и нивната усогласеност со контекстот во државата и Рамката за мерење на успешноста на ЗКФ².

Секој критериум може да се бодува со од 0 (најмалку) до 3 (најмногу) поени. Вкупниот збир на поени кои може да ги добие некој проект е 24 поени. Во Прилог 6 детално се објаснети сите критериуми. Проектните идеи/концептните белешки/предлог-проектите за финансирање ќе станат дел од проектното портфолио во Работната програма за земјата.

² https://www.greenclimate.fund/documents/20182/239759/5.3_-_Performance_Measurement_Frameworks_PMF_pdf/60941cef-7c87-475f-809e-4ebf1acbb3f4

Слика 16. Критериуми за приоритизација

Критериум	Индикатор	
Пр_К 1	Пристап на проектот	Кохерентен опис на проблемот и на климатската оправданост, целите на проектот и очекуваните резултати (ниво на кохерентност и релевантни податоци вклучени во проектната идеја).
Пр_К 2	Капацитет на субјектите што ќе го спроведуваат проектот	Ниво на искуство и вештини на субјектите/ партнерите што ќе го спроведуваат проектот (овој индикатор важи за целиот конзорциум - сите партнери)
Пр_К 3	Предвидено времетраење на проектот	Временска рамка во која се претставува траењето на предложените активности
Пр_К 4	Статус на проектната идеја	Моментален статус на проектната идеја / степен на разработка
Пр_К 5	Потенцијал да го поддржи процесот за пристапување во ЕУ	Број на одредници на ЕУ што треба да се постигнат со спроведувањето на проектот и негово влијание
Пр_К 6	Цели на проектот кои се во согласност со националните приоритетни ЦОР	Број на ЦОР врз кои влијае или чие постигнување е поттикнато од спроведувањето на проектот
Пр_К 7	Кохерентност со националните стратегии за климатски промени	Кохерентност и усогласеност на целите на проектот со приоритетите кои веќе се наведени во националните климатски политики и стратегии
Пр_К 8	Потенцијал за влијание (прелиминарна оценка)	<ul style="list-style-type: none"> • Прелиминарна оценка на потенцијалот за ублажување/адаптација • Родова еднаквост и потенцијал за влијание одделно врз жените и мажите како и врз ранливите групи

ННО ќе ги информира подносителите за резултатите од оценката на предлог-проектите со цел добиените информации да може да се земат предвид при изработката на концептните белешки. ННО ќе ги поддржи националните подносителите на проекти и акредитираните субјекти да ги идентификуваат најсоодветните партнери за изработка на концептни белешки и/или предлог-проекти за финансирање. ННО исто така може да им даде дополнителни упатства за проектниот циклус на ЗКФ.

Валидација и прифаќање на Работната програма за земјата

ННО ќе го претстави проектното портфолио и предлог Работната програма за земјата пред Националниот совет за одржлив развој (НСОР) кој треба да ја одобри и да препорача конечно нејзино одобрување од Владата на Република Северна Македонија. Заменикот претседател на Владата, во улога на ННО и претседавач со НСОР, го свикува и претседава со состанокот на Советот на кој се разгледува и потврдува Работната програма и листата со проекти.

Работната програма за земјата е „жив“ документ. Тој е флексибилна рамка која повремено ќе биде ревидирана и приспособувана со цел да ги содржи најновите промени. Работната програма ќе биде со важност од 5 години, но ННО ќе ја ажурира листата на проекти на секои 2 години, со цел да вклучи нови предлози добиени за објавените Повици за предлог-проекти или добиени спонтано од потенцијалните подносителите во кое било време.

5.2.2 Поднесување на концептна белешка

Акредитираните субјекти во партнерство со националните партнери разработуваат концептни белешки за тие проектни идеи кои ги прифатил ННО.

Концептните белешки треба прво да се достават до ННО за прифаќање, а потоа да се достават до ЗКФ. Тие треба да се изработат во образецот на ЗКФ и треба да ги вклучуваат сите придружни документи (достапни на интернет-страницата на ЗКФ).

Проекти со слична големина со минимални еколошки и социјални ризици може да се квалификуваат за **Поедноставениот процес на одобрување (ППО)** за ЗКФ. Таа подразбира поедноставени обрасци и чекори за одобрување. Видете Рамка за текст 3 за повеќе детали.

Поднесувањето на концептна белешка не е задолжителен чекор, и акредитираните субјекти може да го прескокнат и да достават веднаш предлог-проекти за финансирање. Сепак, изработката на концептна белешка се препорачува бидејќи овозможува ННО и ЗКФ во рана фаза да дадат повратно мислење кое што ќе се земе предвид при разработката на проектот. Во секој случај, и концептните белешки и предлог-проектите за финансирање мора да поминат проценка врз основа на технички критериуми (слика 17).

Рамка 3. Поедноставен процес на одобрување (ППО)

Помали проекти, најмногу со вредност до 10 милиони УСД со **минимални еколошки и социјални ризици** може да се квалификуваат за Поедноставениот процес на одобрување (ППО) за ЗКФ.

Проектите треба да можат да се спроведат и со зголемување и да имаат потенцијал за трансформација, **да поттикнуваат промена на парадигмата кон развој со ниски емисии и отпорност на климата.**

Обрасците за ППО за концептна белешка и предлог-проект за финансирање се **поедноставени.**

Постапката за проверка и одобрување од страна на ЗКФ е пофокусирана што овозможува **за пократко време и полесно** да се помине постапката од идеја до спроведување на проектот.

Предлог-проектите за ППО мора да ги поминат сите чекори за оценка на предлог-проектот од страна на ННО пред да се достават до ЗКФ.

Следејќи ја Политиката за домородни народи, Политиката и Акцискиот план за родови прашања како и другите релевантни процедури и политики на ЗКФ,

при дизајнирањето и спроведувањето на активностите финансирани од ЗКФ, потребно е да се земат предвид жените и другите ранливи групи и засегнати страни во неповолна положба.

Техничка оценка на концептните белешки

Штом акредитираните субјекти ќе поднесат концептна белешка до ННО, тој, со поддршка на Стратешкиот советодавен комитет (ССК) ќе спроведе техничка оценка и доколку е потребно со поддршка од секторските работни групи (СРГ). За да се спроведе таквата оценка и да се донесе одлука за прифаќање ќе бидат потребни 3 до 4 недели.

Техничката оценка на концептни белешки се врши согласно шест критериуми:

- K1: Потенцијал за влијание на проектот;
- K2: Потенцијал за промена на парадигмата;
- K3: Потенцијал за одржлив развој;
- K4: Релевантност за потребите на земјата;
- K5: Сопственост на државата;
- K6: Ефикасност и ефективност.

Секој критериум има определена тежина која му е доделена со цел да се одрази неговата важност при севкупната оценка во однос на приоритетите на државата. Тежинските фактори се утврдија во дискусији со засегнатите страни и се во согласност со моменталните национални приоритети. Тие може да се променат во зависност од промените во националните приоритети за инвестирање. На слика 17 може да се видат сите технички критериуми и нивната тежина, подкритериумите и максималниот број поени за секој подкритериум. Во Прилог 7 е дадена целосна листа на истите со опис и индикатори.

Концептните белешки / предлог-проектите за финансирање ќе ги оценува Стратешкиот советодавен комитет (ССК), координиран од ННО. Максималниот број поени што една концептна белешка/предлог-проект за финансирање може да го добие после техничката проценка е 201 поени. По завршување на оваа техничка проценка, ННО и ССК ќе ги донесат следните одлуки:

- Предлог-проектите кои добиле меѓу 130–201 поени се сметаат за **прифатени**;
- Предлог-проектите кои добиле меѓу 80–129 поени добиваат конкретни препораки за подобрување и од нив ќе биде побарано повторно да го поднесат предлог-проектот што е можно побргу;
- За предлог-проектите со резултат помеѓу 0 и 79 поени ќе треба темелно да се преработи образложението за предлог-проектот.

ННО ќе издаде писмо за прифаќање за концептни белешки кои добиле меѓу 130 и 201 поен. Концептните белешки кои имаат помалку од 130 поени ќе го добијат Писмото за прифаќање откако ќе ги земат предвид резултатите од техничката оценка и ќе ги спроведат препораките.

Слика17. Критериуми за техничка проценка

Критериум		Тежина	Подкритериуми		Макс. поени за подкритериум	Вкупен резултат за критериум
K1	Потенцијал за влијание на проектот	5	K1.1	Потенцијал за влијание	15	30
			K1.2	Ублажување на еколошките и социјалните ризици	15	
K2	Потенцијал за промена на парадигмата	5	K2.1	Долгорочна промена на политичко/стратешко ниво како резултат на спроведувањето на проектот	15	45
			K2.2	Потенцијал за зголемување, реплицирање, стекнување знаење и учење	15	
			K2.3	Потенцијал за иновативност	15	
K3	Потенцијал за одржлив развој	4	K3.1	Еколошки придобивки	12	36
			K3.2	Економски и социјални придобивки	12	
			K3.3	Родови придобивки	12	
K4	Релевантност за потребите на земјата	4	K4.1	Ниво на економски и социјални придобивки за целната популација	12	36
			K4.2	Достапност на финансиски ресурси	12	
			K4.3	Потреби за зајакнување на институционалните капацитети	12	
K5	Сопственост на државата	3	K5.1	Коherentност со националната стратешка, регулаторна и правна рамка за климатски промени	9	27
			K5.2	Усогласеност со националните развојни индикатори, овозможувачките политики и институционалната рамка	9	
			K5.3	Консултации со засегнатите страни	9	
K6	Ефикасност и ефективност	3	K6.1	Ефикасност и ефективност на проектот	9	27
			K6.2	Капацитет на подносителот да обезбеди кофинансирање	9	
			K6.3	Применети технологии со најдобри практики	9	

Штом акредитираниот субјект ќе добие писмо за прифаќање од ННО, концептната белешка може да се достави до секретаријатот на ЗКФ за анализа и добивање повратни информации. Доколку концептната белешка се достави до ЗКФ без писмо за прифаќање од ННО, секретаријатот ќе бара потврда од ННО дека концептната белешка се совпаѓа со националните приоритети и е прифатена од целата држава (сопственост на државата). По прегледувањето, секретаријатот на ЗКФ ќе даде повратни информации и препораки до акредитираниот субјект и ќе го извести дали концептот е прифатен, не е прифатен но е со можност за повторно поднесување или е одбиен.

5.2.3 Поднесување на предлог-проект за финансирање

Акредитираниот субјект заедно со извршните партнери го развиваат целосниот предлог-проект за финансирање. Тој треба да се изработи во образецот на ЗКФ и да ги содржи сите задолжителни дополнителни документи, како што се резултати од студии на изводливост, оценка на еколошките и социјалните влијанија, оценка на родовите аспекти и акциски планови, и писма со кои се обезбедува кофинансирање. Видете го Дел 5.1 и интернет-страницата на ЗКФ за повеќе информации.

Акредитираните субјекти треба да ги интегрираат коментарите од ННО и резултатите од техничката оценка во концептната белешка. Доколку пред да се достави предлог-проектот за финансирање не била доставена проектна идеја или концептната белешка, предлог-проектот ќе мора да помине низ сите претходни чекори за оценка, односно проверка на подобноста и техничката оценка.

Акредитираните субјекти, особено субјектите со директен пристап може да добијат поддршка од ЗКФ преку **Фондот за подготовка на проекти (ФПП)** за подготовка на проекти, особено за микро до мали проекти. Во Рамка за текст 4 дадени се повеќе информации.

Предлог-проектите за финансирање треба да се доставуваат до ННО за финална проверка и за добивање на писмо „Без-приговор“. ЗКФ нема да разгледува предлог-проекти за финансирање кои немаат писмо „Без-приговор“ од ННО.

Подоставување на предлог-проектот за финансирање, потребно е акредитираните субјекти и извршните субјекти да го претстават обемот, образложението и финансиската структура на предлог-проектот пред Националниот совет за

Рамка 4. Фонд за подготовка на проекти

Фондот за подготовка на проекти на ЗКФ (ФПП) ги поддржува акредитираните субјекти при подготовката на проекти, и тоа особено **субјектите со директен пристап** за подготовка на **микро и мали проекти**.

За секое барање на средства од ФПП достапни се до 1,5 милиони УСД. Барањата до ФПП ги изработуваат и доставуваат акредитираните субјекти.

Поддршката од ФПП може да опфати:

- Изработка на (пред)студии на изводливост, проектна документација;
- Еколошки, социјални и родови студии;
- Оценка на ризик;
- Идентификација на проектни индикатори;
- Услуги со пред-договор;
- Советодавни услуги, услуги за финансиско структурирање на предложените активности.

И за барање на средства од ФПП потребно е писмо „Без-приговор“ од ННО.

Барањата до ФПП може да се достават или пред или по поднесувањето на концептната белешка. Честопати барањето до ФПП доаѓа по поднесувањето на концептната белешка.

одржлив развој (НСОР). Доколку НСОР не даде значајни коментари, ННО ќе продолжи со последната проверка за издавање писмо „Без-приговор“.

Последната проверка во процедурата „Без-приговор“ е последниот чекор за проверка на квалитетот со цел ННО да издаде писмо „Без-приговор“. ННО во рок од две недели ќе ја направи финалната проверка за писмото „Без-приговор“ и ќе даде препорака до Владата да го прифати предлог-проектот.

Последната проверка за писмо „Без-приговор“ се врши согласно шест водечки критериуми:

- ✓ Дали предлог-проектот е оценет како подобен (според критериумите за подобност)?
- ✓ Дали предлог-проектот е вклучен во Работната програма на Северна Македонија?
- ✓ Дали предлог-проектот е разгледуван со/дали се консултирани целните заедници?
- ✓ Дали проектот е технички одобрен?
- ✓ Дали проектот ги има земено предвид сите коментари дадени при техничката проценка?
- ✓ Дали акредитираниот субјект го претставил предлог-проектот пред НСОР?

ННО ќе го издаде писмото „Без-приговор“ за предлог-проектот за финансирање доколку тој ги исполнува сите шест критериуми за финална проверка и добива конечно одобрување од Владата на Република Северна Македонија. По добивање на писмото „Без-приговор“ акредитираниот субјект е одговорен за поднесување на предлог-проектот, заедно со сите придружни документи, вклучувајќи го и писмото „Без-приговор“, до Секретаријатот на ЗКФ на разгледување.

5.2.4 Оценка и одлучување од страна на ЗКФ

Предлог-проектот за финансирање што се доставува до ЗКФ подлежи на ригорозен процес на проверка, кој завршува со одлука која ја носи Одборот на ЗКФ во однос на тоа дали да се поддржи проектот. Процесот ги вклучува следните главни чекори:

- **Проверка на целосноста.** Секретаријатот на ЗКФ врши прием и проверка на целосноста на доставените документи. Во оваа фаза, секретаријатот на ЗКФ може да го контактира акредитираниот субјект за да разговара за предлог-проектот и да побара подобрување на поднесокот со цел да помине во понапредна фаза, за подетална анализа
- **Анализа и препорака до Одборот.** Секретаријатот на ЗКФ врши подетална проценка на предлог-проектот и оценува колку тој е во согласност со критериумите за инвестирање. Секретаријатот исто така оценува дали тој е во согласност со политиките на ЗКФ, меѓу другото и дали постојат фидуцирани стандарди, дали се управува со ризикот, дали се исполнуваат еколошките и социјалните стандарди, дали има критериуми за мониторинг и евалуација, политика за родови прашања и правни стандарди.
- **Независна техничка оценка.** Независниот советодавен одбор за техничка оценка (ИТАР) го оценува предлог-проектот за финансирање во однос на шесте критериуми за инвестирање на ЗКФ (слика 18). ИТАР е независен технички советодавен орган кој се состои од шест независни меѓународни

експерти: тројца од земји во развој и тројца од развиени земји. ИТАР може да додаде услови и препораки за предлог-проектот за финансирање по свое видување.

- **Одлука на Одборот на ЗКФ.** Секретаријатот до Одборот за разгледување ќе ги достави само тие предлог-проекти чие одобрување е препорачано од страна на ИТАР и од секретаријатот. Одборот на ЗКФ се среќава три пати годишно. Тој има три можни одлуки:
 - Да ги одобри средствата;
 - Да одобри средства под услови и со препораки да се направат измениво предлог-проектот за финансирање;
 - Да го одбие предлог-проектот за финансирање.

Слика 18. Процес на ЗКФ за оценка и одлучување во однос на предлог-проекти за финансирање

Акредитираните субјекти треба веднаш да го известат ННО за коментарите што ги добиле од ЗКФ, како и дали предлог-проектот за финансирање е одобрен/одбиен од Одборот на ЗКФ. Доколку како резултат на коментарите од ЗКФ се променат опсегот/големината и образложението на предлог-проектот, акредитираниот субјект е должен да ги извести ННО и целните заедници за новата структура/опсег на предлог-проектот.

Акредитираните субјекти треба веднаш да го известат ННО за коментарите што ги добиле од ЗКФ, како и дали предлог-проектот за финансирање е одобрен/одбиен од Одборот на ЗКФ. Доколку како резултат на коментарите од ЗКФ се променат опсегот/големината и образложението на предлог-проектот, акредитираниот субјект е должен да ги извести ННО и целните заедници за новата структура/опсег на предлог-проектот.

5.2.5 Спроведување и споделување на научените лекции

Акредитираните субјекти се одговорни за спроведување, мониторинг и евалуација на финансираните проектни активности. Тие исто така треба редовно да ги информираат за овој процес ЗКФ и ННО. Ова се прави преку различни извештаи како што се Годишните извештаи за успешност (APRs) и Периодичните/Финалните извештаи од евалуацијата..

Улогата на ННО е да гарантира дека проектите и активностите финансирани од ЗКФ навистина ги зајакнуваат капацитетите на национално ниво и националните засегнати страни учат од искуствата стекнати за време на спроведувањето на проектот. За таа цел, акредитираните субјекти треба да ги споделат со ННО информациите за статусот на спроведување/завршување/

влијанијата на проектот и да ги следат следните неколку чекори:

- Акредитираните субјекти до ННО ги доставуваат Периодичниот извештај за напредокот/Извештајот за завршување во форма во која се доставени до ЗКФ; а на веб-страницата на ННО се објавува резиме на овие извештаи со цел да се прикаже напредокот во конкретниот проект.
- Акредитираните субјекти и извршните субјекти се грижат за информирање на целните заедници за спроведувањето на проектот, меѓу другото и преку свикување на состаноци со засегнатите страни.
- По завршување на фазата на спроведување на проектот, акредитираните субјекти ќе одржат презентација пред НСОР за главните резултати од проектот и постигнатите влијанија, како и за лекциите научени во фазата на спроведување.

ННО ќе побара од акредитираните субјекти да доставуваат и кратки извештаи за спроведувањето на проектот два пати годишно (на секои 6 месеци). Сепак, доколку е потребно, ННО може во секое време да побара АС да достави извештај за спроведувањето на проектот. Со овие активности се затвора циклусот, што овозможува повторување на најдобрите практики и учење од важните лекции научени во текот на спроведувањето.

Анекси

1. Фидуцијарни стандарди на Зелен климатски фонд

Основни фидуцијарни стандарди

Стандард	Опис
1.1 Клучни административни и финансиски капацитети	<p>Основни начела:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) Финансиските вложувања и резултати соодветно се евидентираат, прикажуваат и со нив се управува на транспарентен начин согласно соодветните прописи и закони и со соодветна одговорност; б) Информациите поврзани со севкупното управување со субјектот се достапни, конзистентни, сигурни, целосни и релевантни за потребните фидуцијарни стандарди; и в) Работата на субјектот покажува претходни ефективни и ефикасни активности. <p>Стандарди:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1.1 Општо управување и административни капацитети 1.1.2 Финансиско управување и сметководство 1.1.3 Внатрешна и надворешна ревизија 1.1.4 Контролна рамка 1.1.5 Набавки
1.2 Транспарентност и отчетност	<p>Основни начела:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) Заштита и посветеност против злоупотреба и измамнички, коруптивни и недомаќински практики; б) Откривање на која било форма на конфликт на интереси (реална, потенцијална или перцепирана); и в) Етичкиот кодекс, политиките и културата застапуваат и промовираат целосна транспарентност и отчетност. <p>Стандарди:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.2.1 Етички кодекс 1.2.2 Откривање на конфликт на интереси 1.2.3 Капацитет да се спречи или соодветно да се постапува со финансиска злоупотреба на средства и други форми на несоодветна работа 1.2.4 Истражна функција 1.2.5 Против перење на пари и против финансирање на тероризмот

Специјализирани фидуцијарни стандарди

Стандард	Опис
2.1 Управување со проекти	<p>Основните начела се:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) Способност да се идентификуваат, формулираат и оценуваат проекти или програми б) Компетенции да се управува или врши надзор над спроведувањето на одобрените предлог-проекти за финансирање, вклучително и способност да се управува со извршните субјекти и спонзорите на проектот и да се подржи спроведувањето на проектот; в) Капацитет за конзистентно и транспарентно известување за напредокот, испораката и спроведувањето на одобрените предлог-проекти за финансирање <p>2.1.1 Подготовка и оцена на проекти 2.1.2 Надзор и контрола над проекти 2.1.3 Мониторинг и евалуација 2.1.4Способности за управување со системи за проекти изложени на ризик и за управување со ризици на проекти</p>
2.2 Механизми за доделување грантови	<p>2.2.1 Транспарентни критериуми и оценка на подобноста 2.2.2Одлуки и постапки за доделување грантови 2.2.3Пристап на јавноста до информации за корисниците и резултатите 2.2.4Транспарентно доделување и користење на финансиски средства 2.2.5Добра состојба во однос на мултилатералното финансирање</p>
2.3 Подзаемање и/или кофинансирање	<p>Дополнителни специјализирани критериуми ќе има за посредници и извршни субјекти кои сакаат да ги користат тие финансиски инструменти со ресурсите на Фондот.</p>

Проверете го документот GCF/B.07/11 за дополнителни информации и услови за секој фидуцијарен стандард.

2. Еколошка и социјална политика на Зелен климатски фонд

Еколошката и социјална политика на ЗКФ има цел:

- Да даде основа за кохерентен, конзистентен и транспарентен систем за управување кој се заснова на начелата за одржлив развој со цел подобрување на работата и резултатите, управување со ризиците и влијанијата, и подобрување на правичниот пристап до придобивките во сите активности финансирани од ЗКФ;
- Да го поддржи одлучувањето на ЗКФ, особено во однос на акредитацијата на субјекти, да даде поддршка при дизајнирање, развој, одобрување, спроведување и анализа на активностите финансирани од ЗКФ;
- Да го поткрепи развојот на Системот за управување со еколошки и социјални аспекти (ESMS) кој ќе содржи систематски пристап за интегрирање на еколошката и социјалната успешност и управување со ризици во работата на ЗКФ и на акредитираните субјекти и другите развојни институции кои соработуваат со ЗКФ; и
- Да ги дефинира одговорностите и процесите со кои ќе се исполнат обврските на ЗКФ.

ЗКФ ќе бара сите активности што се поддржани од ЗКФ да се посветени на:

- Избегнување и кога тоа не е можно, ублажување на негативните влијанија врз луѓето и животната средина;
- Зајакнување на правичен пристап до развојните придобивки; и
- Соодветно да се земат предвид ранливите³ и маргинализираните популации, групи и поединци, локални заедници, домородни народи и други маргинализирани групи луѓе и поединци кои ќе/или може да бидат под влијание на активностите што ги финансира ЗКФ.

На ниво на субјект, политиката ги поставува условите за акредитираните субјекти кои работат со ЗКФ да воспостават и одржуваат сеопфатни, систематски, отчетни, инклузивни, транспарентни системи кои ги земаат предвид родовите аспекти и поттикнуваат учество на повеќе засегнати страни со цел да управуваат со ризиците и влијанијата од активностите кои ги финансира ЗКФ, во согласност со оваа политика и еколошките и социјални стандарди кои ги усвои ЗКФ. Овие услови ја дополнуваат рамката за акредитација и се земаат предвид во процесите за акредитација и реакредитација; и

На ниво на активност, политиката предвидува услови за оценка на еколошките и социјални ризици и нивно управување согласно **еколошките и социјални гаранции и стандарди на ЗКФ** според кои треба да се прават проверки на сите активности кои ги финансира ЗКФ, меѓу кои и подпроектите кои се финансираат од Програмите финансирани од ЗКФ или кои се финансираат преку финансиски посредници, без оглед на финансиските инструменти кои се користат или дали тие целосно се поддржани од ЗКФ или пак се кофинансирани од други институции.

³ „Обесправени или ранливи“ се однесува на оние кои поверојатно е да ги трпат последиците од влијанијата на проектот и/или помалку се во состојба да ги искористат придобивките од проектот. Таквиот поединец или група исто така поверојатно ќе биде исклучен/нема да може да учествува целосно во процесот на консултации и поради тоа може да се потребни конкретни мерки и/или помош за да го стори тоа.

Главните елементи на политиката на ниво на активност се:

- Еколошки и социјален скрининг на активностите и доделување на категории на ризик;
- Еколошка и социјална проценка и проверка;
- План за управување со еколошки и социјални аспекти;
- Мониторинг и известување, вклучително и на оперативните промени;
- Откривање информации, вклучување на засегнатите страни и решавање на поплаки.

Привремени еколошки и социјални гаранции на ЗКФ

Стандард	Опис
Стандарди кои се применуваат на ниво на субјект	
S1. Оценка и управување со еколошки и социјални ризици и влијанија	<ul style="list-style-type: none"> • Идентификување на еколошките и социјални ризици и влијанија на предлог-проектот за финансирање; • Усвојување на хиерархија за ублажување: антиципирање, избегнување; минимизирање; надоместување или пребивање; • Подобрување на успешноста преку систем за управување со еколошки и социјални аспекти; • Работа со погодените заедници или со други засегнати страни преку циклусот за предлог-проектот за финансирање. Ова подразбира и механизми за комуникација и поплаки.
Стандарди кои се применуваат на ниво на проект	
S2. Работни односи и работни услови	<ul style="list-style-type: none"> • Фер третман, нема дискриминација, еднакви можности; • Дobar однос меѓу работниците и менаџментот; • Исполнување на националните закони за вработување; • Заштита на работниците, особено на тие од ранливите категории; • Поттикнување на здравје и безбедност; • Некористење на принудна работа и трудова експлоатација на деца.
S3. Ефикасност при користењето на ресурсите и спречување на загадувањето	<ul style="list-style-type: none"> • Избегнување, минимизирање и намалување на загадувањето кое произлегува од проектот; • Поодржливо користење на ресурсите, меѓу кои и на енергијата и водата; • Намалени емисии на стакленички гасови од проектот.
S4. Здравје, безбедност и сигурност во заедницата	<ul style="list-style-type: none"> • Предвидување и избегнување на негативните влијанија врз здравјето и безбедноста на погодените заедници; • Заштита на вработените и имотот во согласност со релевантните начела за човекови права.

Стандард	Опис
C5. Откуп на земјиште и присилно раселување	<ul style="list-style-type: none"> • Избегнување/сведување на минимум на негативните социјални и економски влијанија од откупот на земјиште или ограничување во употребата на земјишт <ul style="list-style-type: none"> - Избегнување/минимизирање на раселувањето; - Обезбедување на алтернативен дизајн за проектот; - Избегнување на присилно иселување. • Подобрување или обнова на живеалиштата и на стандардите за живот; • Подобрување на условите за живот за раселените лица преку обезбедување: <ul style="list-style-type: none"> - Соодветно домување; - Право на сопственост.
C6. Заштита на биолошката разновидност и одржливо управување со живите природни ресурси	<ul style="list-style-type: none"> • Заштита на биолошката разновидност; • Одржување на придобивките од екосистемските услуги; • Поттикнување на одржливо управување со живите природни ресурси; • Интеграција на потребите за заштита и на развојните приоритети.
C7. Домородни народи	<ul style="list-style-type: none"> • Целосно почитување на домородните народи <ul style="list-style-type: none"> - Човекови права, достоинство, аспирации; - Приходи за живот; - Култура, знаење, практики; • Избегнување/сведување на минимум на негативните влијанија; • Одржливи и културолошки соодветни развојни придобивки и можности; • Слободна, претходна и информирана согласност во определени околности.
C8. Културно наследство	<ul style="list-style-type: none"> • Заштита и зачувување на културното наследство; • Поттикнување на правично споделување на придобивките од културното наследство.

3. Инвестициски критериуми и подкритериуми на Зелен климатски фонд

Опфатена област	Подкритериуми
Потенцијал за влијание	
Влијание за ублажување	Придонес за промена кон одржлив развој со ниски емисии
Влијание за адаптација	Придонес за одржлив развој отпорен на климата
Потенцијал за промена на парадигмата	
Потенцијал за зголемување или реплицирање на проектот, како и севкупен придонес кон глобален нискојаглероден развој во согласност со целта зголемувањето на температурата да е помалку од 2 степени Целзиусови (само ублажување)	<ul style="list-style-type: none"> • Иновации • Придонес за глобалните нискојаглеродни можности за развој, во согласност со целта за зголемување на температурата до 2 степени Целзиусови • Потенцијал за проширување на опсегот и влијанието на предлог-проектот (можност за зголемување) • Потенцијал за извезување на главните структурни елементи на предлог-проектот на други места во истиот сектор како и во други сектори, региони или држави (можност за репликација)
Потенцијал за знаење и учење	Придонес за создавање или зајакнување на знаењето, на процесите за колективно учење или на институциите
Придонес за создавањето на овозможувачка средина	<ul style="list-style-type: none"> • Одржливост на исходите и на резултатите и по завршување на интервенцијата • Развој и трансформација на пазарите
Придонес за регулаторната рамка и политики	Потенцијал за зајакнување на регулаторната рамка и политики, како и за поттикнување на инвестиции во технологии и активности со ниски емисии, поттикнување на дополнителни политики за ниски емисии, и/или подобрување на планирањето и развојот со земање на предвид на климата
Севкупен придонес за развој отпорен на климата усогласен со стратегиите и плановите на државата за адаптација на климатските промени (само адаптација)	<ul style="list-style-type: none"> • Потенцијал за проширување на влијанието на предлог-проектот без еднакво зголемување на трошоците (потенцијал за зголемување) • Потенцијал за извезување на главните структурни елементи на предлог-проектот во други сектори, региони или држави (можност за репликација)

Опфатена област	Подкритериуми
Потенцијал за одржлив развој	
Еколошки придобивки	Очекувани позитивни еколошки влијанија, вклучително и во други области за резултати на Фондот и/или во согласност со приоритетите утврдени на национално, локално или секторско ниво, кое одговара
Социјални придружни придобивки	Очекувани позитивни социјални и здравствени влијанија, вклучително и во други области за резултати на Фондот и/или во согласност со приоритетите утврдени на национално, локално или секторско ниво, кое одговара
Економски придружни придобивки	Очекувани позитивни еколошки влијанија, вклучително и во други области за резултати на Фондот и/или во согласност со приоритетите утврдени на национално, локално или секторско ниво, кое одговара
Поттикнување развој со земање предвид на родовите аспекти	Потенцијал за намалена родова нееднаквост пред влијанијата на климатските промени и/или еднакво учество на родовите групи во придонесување за очекуваните исходи
Земање предвид на потребите на примателот	
Ранливост на земјата (само адаптација)	Опсег и интензитет на изложеноста на луѓето, на социјалните или економските средства или на капиталот на ризици кои произлегуваат од климатските промени
Ранливи групи и родови аспекти (само адаптација)	Споредливо висока ранливост на групата која е корисник на проектот
Ниво на економски и социјален развој на државата и на популацијата која е под влијание на проектот	Ниво на социјален и економски развој на државата и на целната популација
Отсуство на алтернативни извори на финансирање	Можности за надминување на конкретните пречки за финансирање
Потреба за зајакнување на институциите и на капацитетот за спроведување	Можности за зајакнување на институционалните капацитети и на капацитетите за спроведување во релевантните институции во контекст на предлог-проектот

Опфатена област	Подкритериуми
Поттикнување на сопственост на државата	
Постоење на национална климатска стратегија и кохерентност со постојните политики	<ul style="list-style-type: none"> • Целите се во согласност со приоритетите во националната климатска стратегија • Предложените активности се дизајнирани со увид во политиките на друга држава
Капацитет на акредитираните субјекти или на извршните субјекти да го спроведат проектот	Искуство и минати успеси на акредитираниот субјект или на извршните субјекти во однос на главните елементи на предложената активност
Соработка со граѓански организации и други релевантни засегнати страни	Консултации и соработка со засегнатите страни
Ефикасност и ефективност	
Трошкова ефективност и ефикасност во врска со финансиски и нефинансиски аспекти	<ul style="list-style-type: none"> • Финансиска соодветност на поволностите • Трошкова ефективност (само за ублажување)
Износ на кофинансирање	Потенцијал да се катализираат и/или обезбедат инвестиции (само за ублажување)
Финансиска одржливост на програмата/проектот и други финансиски индикатори	<ul style="list-style-type: none"> • Очекувана економска и финансиска стапка на поврат на инвестицијата • Финансиска одржливост на долг рок
Најдобри практики од индустријата	Примена на најдобри практики и степен на иновации

4. Политика за родови прашања на Зелен климатски фонд

Пристапот на ЗКФ во кој се земаат предвид родовите прашања е претставен во Политиката и во Акцискиот план за родови прашања⁴, кој беше усвоен од раководниот орган на Фондот во 2015 година. Шесте начела на Политиката за родови прашања на ЗКФ се:

- Родова еднаквост и правичност;
- Инклузивност во сите активности;
- Отчетност за резултати и влијанија кои влијаат врз родовите прашања и врз климатските промени;
- Сопственост од државата — преку усогласување со националните политики и приоритети, и широка соработка со засегнатите страни, вклучително и со организациите на жени;
- Компетенции во врска со родот во институционалната рамка на ЗКФ - вештини, знаење и однесување кое е стекнато од обуки и искуство кое им овозможува на членовите на секретаријатот на ЗКФ да ги земаат предвид родовите аспекти во текот на нивната работа; и
- Правична алокација на ресурсите - така што и жените и мажите ќе имаат еднакви придобивки од активностите за адаптација и ублажување на ЗКФ.

Родовите аспекти се интегрирани во целиот проектен циклус, од идентификација на проектот, преку спроведување и мониторинг и евалуација. Согласно Политиката и Акцискиот план за родови прашања на ЗКФ, основните елементи во врска со родовите прашања кои е потребно да ги вклучува проектот поддржан од ЗКФ се:

- Сопственост на државата во однос на усогласеноста со националните политики и приоритети;
- Задолжителна првична социо-економска и родова проценка, со цел проактивно да се изгради пристап со земање предвид на родовите прашања при планирање и дизајнирање на спроведувањето на проектот;
- Родово правични консултации со засегнатите страни согласно родовите параметри во Политиката;
- Утврдување на кој начин проектот/програмата може да одговори на потребите на жените и мажите имајќи ги предвид специфичните проблеми поврзани со климатските промени;
- Идентификација на двигатели на промени и на родова динамика кои се потребни за да се постигнат целите за адаптација и ублажување на проектот/програмата; и
- Идентификација и осмислување на специфични родови елементи кои ќе се вклучат во активностите од проектот/програмата.

Вклучувањето на родовите прашања во проектите поддржани од ЗКФ може да се претстави преку тристран пристап:

- **Анализа на родовите аспекти:** за да се разберат социјалните, економските и политичките фактори кои доведуваат до тоа климатските промени да предизвикаат поголема родова нееднаквост и потенцијалниот придонес на жените и мажите кон општествени промени со цел да се изгради отпорност

⁴ <https://www.greenclimate.fund/how-we-work/mainstreaming-gender/gender-action-in-practice>

и да се намалат климатските промени. Оваа анализа е првиот и основен документ за идентификување и дефинирање на разликите меѓу родовите, како и на проблемите и ограничувањата со цел решенијата за нив да бидат застапени во проектот. Помага да се идентификуваат разликите со кои се соочуваат жените и мажите во контекстот на проектот, вклучително и за пристап, учество, како и различните потреби и пречки и за двата пола.

- **Активности во полза на родовата еднаквост:** методи и алатки со кои се поттикнува родова еднаквост и се намалуваат разликите меѓу половите при климатската акција. Ова подразбира и развивање на цели и таргети кои се однесуваат на родовите прашања и активности кои ги земаат предвид родовите аспекти за да се решат родовите проблеми во проектот/програмата.
- **Мониторинг и евалуација со земање предвид на родовите аспекти:** мерење на исходите и влијанијата од проектните активности врз отпорноста на мажите и жените на климатските промени преку мониторинг и евалуација со земање предвид на родовите аспекти. Треба да содржи јасни таргети, квоти, родови карактеристики и квантитативни индикатори за успешност.

5. Образец за проектна идеја

Проектна идеја

Наслов:

Белешка за проектна идеја

Овој образец за проектна идеја може да го користат подносителите кои ќе решат да достават Белешка за проектна идеја за разгледување до Националниот назначен орган, или пак подносителите кои се заинтересирани да одговорат на конкретен повик за доставување на предлог-проекти објавен од ННО.

ННО ќе ја разгледа Проектната идеја согласно веќе утврдени критериуми за подобност, и само подобните проектни идеи ќе бидат прифатени и вклучени во Работната програма на државата. ННО ќе испрати писмо за потврда до сите подносителите за да ги извести или за прифаќањето на идејата, или да ги информира за одбивањето на проектната идеја со препораки за подобрување на истата.

Подносителите на прифатените проектни идеи ќе се охрабрат понатаму да ја разработат идејата во концептна белешка во обрасците на ЗКФ и во тесни консултации со претставниците на ННО. Во фазата на концептна белешка, треба да се идентификува акредитиран субјект кој ќе помогне за изработка и спроведување на предлог-проектот согласно својата област на делување, критериумите за акредитација на конкретниот акредитиран субјект, големината на проектот кој треба да го спроведува овој субјект, област/сектор на експертиза и категорија на еколошки и социјални ризици со кои може да се справи субјектот.

Проектните идеи се доставуваат на англиски јазик во електронскиот образец до кој може да се пристапи на www.greendevlopment.mk, во согласност со Упатството дадено од страна на ННО во Повикот за предлог-проекти. Деталните насоки за пополнување на образецот за проектна идеја и други информации за работата на Зелениот климатски фонд ќе бидат достапни на веб-страницата на ННО: www.greendevlopment.mk.

Деталните упатства за пополнување на овој образец и другите информации за работата на Зелениот климатски фонд се достапни на интернет-страницата: www.greendevlopment.mk.

Општи информации за проектот	
Наслов на проектот:	
Проект или програма	☐ Проект ☐ Програма
Времетраење на проектот (месеци):	
Географска локација на проектните активности (Ве молиме во Прилогот прикачете и мапа):	
Субјект/и кои ќе го спроведуваат (назив, вид на организација, адреса, лица за контакт) <i>Ве молиме во Прилог вклучете и листа на вработени од секој субјект кои ќе работат на спроведувањето на проектот (расчленети по пол и образование)</i>	Наслов: Вид на организација: Адреса: Лице за контакт: Телефон/адреса за е-пошта:
Претходно искуство во спроведување слични проекти (слични во однос на сложеноста, трошоците и времетраењето)	<i>Ве молиме наведете најмалку два завршени слични проекти со информации за проектните трошоци, целта на проектите, главни корисници и главни резултати. Може во прилог да дадете и Референтна листа која ќе содржи порелевантни податоци за претходни слични искуства</i>
Статус на проектот:	☐ Целосен предлог-проект ☐ Концептна белешка ☐ Белешка за проектна идеја

Фокус на проектот врз климата и области на резултати

Област на фокус на проектот:

- Ублажување
- Адаптација
- Опфаќа повеќе сектори

Стратешки области на резултати на Зелениот климатски фонд
(Кој од наредните области на резултати кои се во фокусот на ЗКФ го опфаќа предложениот проект?)

Ве молиме означете ги најрелевантните

УБЛАЖУВАЊЕ

Со намалување на емисиите на стакленички гасови:

- Пристап до енергија и генерирање електрична енергија**
(На пр. пристап до во-мрежа, микро-мрежа, надвор-од-мрежа, каде електричната енергија се генерира од обновливи извори на енергија, односно сонце, ветер, геотермални води итн.)
- Транспорт со ниски емисии**
(на пр. брза железница, брз автобуски систем)
- Згради, градови, индустрии и уреди**
(На пр. нови и реновирани енергетски ефикасни згради, енергетски ефикасна опрема за компании и управување со синџирот за добавување)
- Шумарство и употребата на земјиштето**
(На пр. заштита и управување со шумите, земјоделско наводнување, пречистување на води и управување со водите итн.)

АДАПТАЦИЈА

Со зголемување на отпорноста во следните сфери:

- Најранливи луѓе и заедници**
(На пр. ублажување на негативните ризици од климатските промени, развој на системи за рано предупредување, развој на системи за осигурување итн.)
- Здравје и добросостојба и обезбеденост со храна и вода**
(На пр. обезбедување чиста вода за пиење на населението, спроведување на технологии за заштеда на вода итн.)
- Инфраструктура и изградена средина**
(На пр. инфраструктура за заштита од лизгање на земјиштето и лавини, системи за климатизација, отпорни патни мрежи итн.)
- Екосистеми и екосистемски услуги**
(На пр. заштита и управување со екосистеми, екотуризам итн.)

Опис на проектот (најмногу 3 страници)

Севкупна цел на проектот:	
Конкретни цели на проектот	<i>(ако е можно дефинирајте ги специфичните цели поврзани со родови и малцински прашања и со климатските промени)</i>
Главен корисник на проектот (директен и индиректен) расчленето по вид на ранливост	
Кратко оправдување на проектот (кохерентност и усогласеност со националните климатски приоритети и со развојните стратегии, како и со националните ЦОР)	
Накратко опишете го проблемот со ублажување/адаптација кој се планира да се реши со проектот	<i>(ве молиме, наведете прашања релевантни за родовите и за ранливите групи)</i>
Наведете ги предложените проектни активности што ќе ги решаваат горенаведените проблеми и идентификувани пречки и кои што ќе доведат до очекуваните резултати	<i>((Ве молиме наведете доколку предложените активности/процеси или технологии што ќе се применуваат се иновативни. Исто така објаснете како жените, граѓанските организации, академските установи, компаниите и другите засегнати страни ќе бидат вклучени во текот на спроведувањето на проектните активности)</i>
Накратко опишете ги очекуваните исходи како и економските (во евра) очекувани резултати во однос на социјалните, климатските/ еколошките и родовите аспекти	<i>(на пр. број на ново-создадени работни места, тони намалени емисии на CO₂ eq., проценето влијание врз адаптацијата - број на директни/индиректни корисници како процент од вкупното население, на кој начин проектот ќе се осврне на прашањата поврзани со родот и ранливите групи?)</i>
Наведете ако има потенцијал за реплицирање на проектните активности во друг регион или во соседна земја, и дали може да се користат резултатите од проектот	
Објаснете зошто е потребно да се финансира проектот:	<i>(на пр. објаснете зошто овој проект не се финансира со домашни ресурси од јавниот и/или приватниот сектор(и))</i>

Финансиски аспекти на проектот

Индикативна вкупна вредност на проектот (евра):	
Индикативен износ кој се бара од ЗКФ (евра):	
Предвидено ко-финансирање (ако има) – евра или % од вкупниот износ на проектот	
Вид на финансиски инструмент што се бара:	☐ Грант ☐ Заем ☐ Друго _____
Други финансиски средства кои делумно ќе ги покријат вкупните трошоци за проектот:	

Информации за подносителот

Име на организацијата/ институцијата која аплицира:	
Вид на организација/институција: (јавна (владина), компанија, НВО, меѓународна организација, академска установа итн.)	
Адреса: (улица, број, поштенски број)	
Лице за контакт:	
Позиција:	
Контакт (телефон и е-пошта):	
Датум на поднесување на Белешката за проектна идеја за разгледување до ННО	

Документи за поддршка на БЕЛЕШКАТА ЗА ПРОЕКТНА ИДЕЈА:

ПРИЛОГ 1

ПРИЛОГ 2

ПРИЛОГ 3

6. Национални критериуми за приоритизација на проектни идеи

Критериуми	Опис на критериумот	Индикатор
Пристап на проектот	Опис на проблемот и на климатската оправданост, целите на проектот, главните активности и очекуваните резултати. Кохерентност меѓу проблемите/пречките и очекуваните резултати.	Кохерентен опис на проблемот и на климатската оправданост, целите на проектот и очекуваните резултати (ниво на кохерентност и релевантни податоци вклучени во проектната идеја).
Капацитет на субјектите што ќе го спроведуваат проектот	Опис на релевантните управувачки и организациски вештини на субјектите/партнерите што ќе работат на спроведување на проектот	Искуство и вештини на субјектите/партнерите што ќе го спроведуваат проектот (овој индикатор важи за целиот конзорциум - сите партнери)
Проценето времетраење на проектот	Дефиниран временски распоред на предложените проектни активности	Временска рамка во која се претставени предложените активности
Статус на проектната идеја	Идентификување на кое ниво на развој е проектната идеја (рана фаза, изработена е концептна белешка/ изработен е целосен предлог-проект)	Број на одредници на ЕУ кои ќе се постигнат со спроведувањето и влијанието на проектот
Потенцијал да го поддржи процесот за пристапување во ЕУ	Опис како и во која мера целите и планираните активности на проектот го поддржуваат пристапувањето во ЕУ и помагаат за постигнување на одредниците на ЕУ	Број на одредници на ЕУ кои ќе се постигнат со спроведувањето и влијанието на проектот
Цели на проектот кои се во согласност со националните приоритетни ЦОР	Образложение на кој начин целите на проектот се во согласност со ЦОР	Број на ЦОР врз кои влијае или чие постигнување е поттикнато од спроведувањето на проектот
Кохерентност со националните стратегии за климатски промени	Опис на сопственоста од страна на државата и на капацитетот да се спроведе финансираниот проект или програма (политики, климатски стратегии и институции)	Кохерентност и усогласеност на целите на проектот со приоритетите веќе наведени во националните политики и стратегии за клима
Потенцијал за влијание (прелиминарна проценка)	Потенцијал на проектот значително да придонесе за намалување на емисиите или за зголемување на отпорноста (прелиминарна проценка). Наведете го влијанието врз ублажувањето и/или адаптацијата на климата преку споредливи национални одредници	Преиминарна проценка на потенцијалот за ублажување (tCO ₂ eq во текот на животниот век на проектот). Преиминарна проценка на потенцијалот за адаптација (број на директни и индиректни корисници како процент од вкупното население). Родова еднаквост и потенцијал за влијание одделно врз жените и мажите како и врз ранливите групи

7. Национални критериуми за техничка оценка на концептни белешки

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање	
K1	Потенцијал за влијание на проектот			Тежина на критериумот K1 5	
K 1.1	Потенцијал за влијание	Потенцијал на програмата/ проектот значително да придонесе за намалување на емисиите или зголемување на отпорноста. Наведете го влијанието врз ублажувањето и/ или адаптацијата на климатските промени, со доставување на споредливи национални одредници	1. Проценето влијание за ублажување (во tCO ₂ eq во текот на животниот век на проектот) или очекувано зголемување на бројот на домаќинства со пристап до енергија со ниски емисии.	3	Многу големо влијание врз ублажувањето / адаптацијата на климатските промени
			2. Проценето влијание врз адаптацијата (број на директни и индиректни корисници како % од вкупното население	2	Големо влијание врз ублажувањето / адаптацијата на климатските промени
			расчленето според полот и видот на ранливост, промени во загубата на човечки животи, вредност на физичките средства, приходите и/или загуби во животната средина резултат на климатските непогоди).	1	Умерено влијание врз ублажувањето / адаптацијата на климатските промени
				0	Многу мало влијание врз ублажувањето / адаптацијата на климатските промени

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање	
К 1.2	Ублажување на еколошките и социјалните ризици	Опис на нивото на преостанати ризици за медиумите на животна средина и ранливите групи од воведувањето на планираните мерки за ублажување	Ниво на преостанати ризици поврзани со проектот и соодветните мерки за ублажување дефинирани за исполнување на еколошките и социјалните гаранции	3	Не се идентификувани значителни ризици по прелиминарното испитување на еколошките и социјалните гаранции
				2	Идентификувани се значителни ризици според категориите на еколошки и социјални гаранции и јасно се дефинирани мерките за нивно ублажување
				1	Идентификувани се значителни ризици според категориите на еколошки и социјални мерки за ублажување се дефинирани, но не се сеопфатни
				0	Идентификувани се значителни ризици според категориите на еколошки и социјални гаранции, но нема дефинирано мерки за ублажување

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање	
K2	Потенцијал за промена на парадигмата			Тежина на критериумот K2 5	
K 2.1	Долгорочна промена на политичко/стратешко ниво како резултат на спроведувањето на проектот	Степен до кој предложените активности може да предизвикаат влијание кое трае подолго од еднократната инвестиција во проектот и степен до кој спроведувањето на проектот ќе доведе до промена на политиките	Иницира промени во политиките, изработка на нови стратешки документи или нови регулативи	3	Долгорочно влијание (вклучително и врз родовите прашања и ранливите групи)
			Степен до кој новата регулатива ќе влијае врз родовите прашања и ранливите групи	2	Среднорочно влијание (вклучително и врз родовите прашања и ранливите групи)
			Краткорочно влијание (вклучително и врз родовите прашања и ранливите групи)	1	Краткорочно влијание (вклучително и врз родовите прашања и ранливите групи)
			Нема влијание	0	Нема влијание
K 2.2	Потенцијал за зголемување и реплицирање и за облажување и за адаптација и потенцијал за знаење и учење	Специфични вредности за зголемување и реплицирање и каков било потенцијал за сподедување знаења или учење на ниво на проект или институција	Можност проектот да се повтори во повеќе региони во РСМ и степен на сподедување на научените лекции и искуствата стекнати од проектот	3	Висок потенцијал за реплицирање и знаењето ќе се сподели на национално ниво или пошироко
			Процент на време посветено на родови прашања и ранливи групи за време на градењето капацитети	2	Умерен потенцијал за реплицирање и знаењето ќе се сподели на регионално ниво
				1	Низок потенцијал за реплицирање и знаењето ќе се сподели на локално ниво
				0	Нема потенцијал за реплицирање и знаењето нема да се сподели

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање
К 2.3	Потенцијал за иновативност	Опис на иновативни елементи и концепти во рамките на активностите на проектот	Степен на иновации и можности за таргетирање нови пазарни сегменти, развивање или усвојување нови технологии, деловни модели и/или процеси	3
			Степен до кој активностите ќе ги мотивираат учесниците на пазарот преку намалување на трошоците и ризиците и ќе отворат можности за нискојаглеродни решенија	2
				1
				0
К3	Потенцијал за одржлив развој			Тежина на критериумот К3
К 3.1	Еколошки придобивки од проектот	Опис на еколошките придобивки од спроведувањето на проектот (на пр. подобрување на квалитетот на воздухот, подобро управување со отпадот, заштита на биолошката разновидност, подобри екосистемски услуги, итн.)	Вид подобрувања во медиумите на животната средина и број на сектори/медиуми (на пр. воздух, вода, биолошка разновидност, квалитет на почва, квалитет на вода)	3
			Придобивки за два медиуми на животна средина	2
			Придобивки за еден медиум на животна средина	1
			Нема подобрувања на животната средина	0

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање	
К 3.2 Економски и социјални придобивки од проектот		Економски анализи за проектните активности и опис на економските придобивки; Опис на подобрувањата во следниве области: здравство и безбедност, пристап до образование, социјална инклузија, подобри санитарни услуги, подобар пристап до енергија, подобрена заштита на културното наследство и на вредностите на заедницата Подобрувања мерени според полова распределба: колку девојчиња, жени и други ранливи групи ќе имаат корист од подобрувањата. Дали нивните потреби се проценети пред да се осмислат мерките за подобрување? Дали различните улоги на жените и мажите се проценети во секое од подобрувањата?	Вкупен број на работни места (директни и индиректни) создадени со спроведување на проектот	3	Високо ниво на економски придобивки и повеќе социјални подобрувања кои ги опфаќаат повеќето области (најмалку 3 области)
			Намален износ на буџетскиот дефицит на Владага	2	Умерено ниво на економски придобивки и социјални подобрувања во најмалку 2 области
			Развој и поддршка на конкурентноста на малите и средни претпријатија	1	Ниско ниво на економски придобивки и со спроведување на проектот ќе се постигнат само неколку мали социјални подобрувања
			Видови на подобрувања во социјалните области (образование, социјална инклузија, пристап до водоснабдување, здравствени установи и сл.) во РСМ	0	Нема економски придобивки и нема социјални подобрувања

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање
К 3.3	Родови придобивки	Опис како родовата еднаквост ќе биде поддржана со спроведувањето на проектот и во колкава мера ќе бидат придобивките подеднакви. Потенцијал за намалена родова нееднаквост пред влијанијата на климатските промени и/или еднакво учество на родовите групи во придонесување на очекуваните исходи	Подобрување на отпорноста и на родовата еднаквост при климатските промени и намалување на ранливоста (потенцијални ризици во спроведувањето на проектот, но и по завршувањето на проектот)	3 Големи подобрувања
			% на жени учеснички во активностите на проектот, % на жени кориснички, % на родово-чувствителни мерки предвидени со проектот, вид на афирмативни мерки предвидени за жените	2 Умерени подобрувања
				1 Мали подобрувања
				0 Нема подобрувања

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање	Тежина на критериумот К4
К4	Потреби на примателот				4
К 4.1	Ниво на економски и социјални придобивки за целната популација	Опис на нивото на социјален и економски развој на земјата и на целната популација (вклучително и за социоекономски ранлива популација).	% од социоекономската популација кој има придобивки од проектот (расчленето по пол, ниво на приход, итн.)	3	Висок % од социоекономската ранлива популација има придобивки од подобриот економски и социјален развој како резултат на спроведувањето на проектот
				2	Умерен % од социоекономската ранлива популација има придобивки од подобриот економски и социјален развој како резултат на спроведувањето на проектот
				1	Низок % од социоекономската ранлива популација има придобивки од подобриот економски и социјален развој како резултат на спроведувањето на проектот
				0	Социоекономски ранливата популација нема придобивки од подобриот економски и социјален развој како резултат на спроведувањето на проектот

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање
К 4.2	Достапност на финансиски ресурси	Опис на недостигот на извори за финансирање на проектот и зошто се пристапува кон ЗКФ	<p>Можности за надминување на конкретните пречки за финансирање</p> <p>Можност за обезбедување средства од други извори</p>	Нема можност за привлекување други извори на финансирање
				3
				2
				1
К 4.3	Потреба за зајакнување на институционалните капацитети	<p>Опис на можностите за зајакнување на институционалните капацитети и на институциите за спроведување во релевантните институции</p>	<p>Наведени активности за зајакнување на институционалните капацитети и на институциите во РСМ</p> <p>Во која мерка родовите аспекти се вклучени во активностите за зајакнување на капацитетите?</p>	Многу голема можност за комбинирање на различни извори на финансирање
				Голема можност за други извори на финансирање
				Мала можност
				0
К 4.3	Потреба за зајакнување на институционалните капацитети	<p>Опис на можностите за зајакнување на институционалните капацитети и на институциите за спроведување во релевантните институции</p>	<p>Наведени активности за зајакнување на институционалните капацитети и на институциите во РСМ</p> <p>Во која мерка родовите аспекти се вклучени во активностите за зајакнување на капацитетите?</p>	Големи можности за зајакнување на националната институција
				3
				2
				1
К 4.3	Потреба за зајакнување на институционалните капацитети	<p>Опис на можностите за зајакнување на институционалните капацитети и на институциите за спроведување во релевантните институции</p>	<p>Наведени активности за зајакнување на институционалните капацитети и на институциите во РСМ</p> <p>Во која мерка родовите аспекти се вклучени во активностите за зајакнување на капацитетите?</p>	Нема опис на активности за зајакнување
				0

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање
К5	Сопственост на државата			Тежина на критериумот К5
				3
				Голема усогласеност и кохерентност со националните политики, регулативи, законодавство, стратегии и приоритети за климата
				2
			Кохерентност и усогласеност на целите на проектот со приоритетите од националните регулатива, законодавство и стратегии за климатски промени	Делумна усогласеност и кохерентност со националните политики, регулативи, законодавство, стратегии и приоритети за климата
				1
		Опис на националниот контекст за спроведување на финансираниот проект или програма (политики, регулативи, законодавство, стратегии за климата и институции)		Несоодветна усогласеност и на проектот со националните политики, регулативи, законодавство, стратегии и приоритети за климата
				0
		Кохерентност со националната стратешка, регулаторна и правна рамка за климатски промени		Многу мала усогласеност на проектот со националните политики, регулативи, законодавство, стратегии и приоритети за климата
К 5.1				

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање	
К 5.2	Релевантност и усогласеност со националните развојни индикатори, овозможувачките политики и институционалната рамка	Објаснување како предлог-проектот се вклопува во националната развојна агенда.	Усогласеност со релевантните национални развојни индикатори и/или овозможувачките политики и институционалната рамка	3	Целосно во согласност со веќе дефинираните развојни индикатори
				2	Делумно во согласност со развојните индикатори
				1	Мала усогласеност со развојните индикатори
				0	Нема аргументи за исполнување на развојните индикатори
				3	Идентификувани се сите релевантни засегнати страни и вграден е механизам за повратни информации
К 5.3	Консултаци со засегнатите страни	Објаснување за вклученоста на различни засегнати страни, како и за улогата на ННО при изработка на концептната белешка / предлог-проектот. Вклучување на граѓански организации и на други засегнати страни	До кој степен се консултираат или вклучуваат засегнатите страни во рамките на активностите на проектот (идентификувани се релевантни засегнати страни, број на засегнати страни, користени начини на комуникација, број на организирани настани и работилници, итн.)	2	Идентификувани се повеќето заинтересирани страни и вграден е механизам за повратни информации
				1	Идентификувани се некој заинтересирани страни и вграден е механизам за повратни информации
				0	Не е опишано како се консултирани засегнатите страни

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање
К6	Ефикасност и ефективност			Тежина на критериумот К6
К 6.1	Ефикасност и ефективност на проектот	Економска и, доколку е применливо, финансиска издржаност на програмата/проектот, а за програми/проекти наменети за ублажување, трошкова ефективност и кофинансирање	Проценети трошоци по tCO ₂ ед. (вкупен инвестициски трошок/очекувано намалување на емисиите во текот на животниот век на проектот); очекуван обем на средства кои ќе се соберат од други извори благодарение на финансирањето од ЗКФ, расчленети по јавни и приватни извори	<p>Ниски трошоци на проектните активности /инвестиции по единица намалување во CO₂ ед.</p> <p>Умерени инвестициски трошоци наспроти придобивки</p> <p>Високи трошоци за проектните активности /инвестиции по единица намалување во CO₂ ед.</p> <p>Многу високи трошоци, или не се соодветно прикажани</p>
К 6.2	Капацитет на подносителот/АС да обезбеди средства од други извори/кофинансирање и дополнителни придонеси за проектот	Опис на можностите за комбинирање на различни извори за финансирање и очекуван обем на средства што ќе се соберат како резултат на финансирањето од ЗКФ	Удел на вкупната финансиска поддршка од ЗКФ во буџетот на проектот и јасно објаснување на другите финансиски извори што веќе се договорени	<p>3 помалку од 25%</p> <p>2 меѓу 25 и 50%</p> <p>1 до 75%</p> <p>0 меѓу 75 и 100%</p>

Бр	Критериум	Опис на критериумите	Индикатор	Критериум за рангирање	
К 6.3	Применети технологии со најдобри практики	Опис на предложените најдобри практики и степен на иновативни технички решенија во проектот	Ниво на технологии со најдобри практики кои се планира да се применат во проектот и главни придобивки што треба да се постигнат	3	Проектот вклучува висок % на технологии со најдобри практики
				2	Проектот вклучува умерен % на технологии со најдобри практики
				1	Проектот вклучува низок % на технологии со најдобри практики
				0	Проектот не вклучува технологии со најдобри практики

**Водич за
Зелениот климатски фонд
во Северна Македонија**

ISBN 978-92-5-132066-2

9 789251 320662

CA7336MK/1/12.19